

Šumarski list.

Br. 7. U ZAGREBU, 1. srpnja 1894. God. XVIII.

Z a k o n*

od 25. travnja 1894,
o uredjenju zemljističnih zajednica h.

MI FRANJO JOSIP PRVI,
po milosti božjoj cesar Austrijanski

kralj Česki a apoštolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, potvrđujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskomu saboru

zakon,
ob uredjenju zemljističnih zajednicah.

I. Obćenite ustanove.

§. 1.

Svaka skupina ili zajednica ovlaštenikah, — kojim bud po pravnih uredbah, potičućih iz dobe prije krijeosti gradjanskoga zakona, bud na temelju zakonite provedbe razriješenja urbarske sveze, bud po §. 17. temeljnoga krajiškoga zakona, pripada skupno uživanje stanovitih zemljista, — ima bit uredjena po propisih ovoga zakona.

Naročito odnose se propisi ovoga zakona na skupine ili zajednice, sastojale one iz ovlaštenikah bud kojega stališa, plemićah ili neplemičah, ili bivših krajišnikah, nazivale se one plemenitom, imovnom, urbarskom občinom, selom, mjestom i t. d. :

a) ako pojedinim ovlaštenikom ili skupinam ovlašteničkim pripadaju skupni užitci s naslova zajednice vlastnosti, pristojeće im nerazdjelno na dotična skupna zemljišta;

* Predležeći zakon oglašen je u „Sborniku zakonah i naredbah iz god. 1894. komad X, izdan i razposlan 16. svibnja 1894.“ a stupio je prema ustanovi §. 99. danom proglašenja u krijeosti.

Uredn.

zajednice izvjesjane ali ne način način (1945)

b) ako pravo vlastnosti skupnih zemljištah pripada občini (urbarskoj občini, selu, mjestu), ali je ipak pravo na skupne užitke od tih zemljištah ovisno o posebnom ovlaštenju, spojenu bud s osobom ovlaštenikovom, bud sa zemljištnim posjedom njegovim (§. 2. a) o. z.).

§. 2.

Ustanove ovoga zakona neprotežu se:

- a) na takova zemljišta, koja po svojoj pravnoj naravi spadaju u vlastničtvu slob. i kr. gradovah, trgovištah i inih upravnih občinah;
- b) na šume pripale krajiškim imovnim občinam, po zakonu od 8. lipnja 1871., dok nepripadnu provedenom diobom zajednicam ovlaštenikah, nastanjenim u području pojedine upravne obćine ili diela njezina (mjesta, sela);
- c) na šume i pašnjake još zajedničke vlasteli i bivšim podložnikom, dok nebudu odciepljeni u smislu carskog patenta od 17. svibnja 1857.;
- d) na zemljišta, koja tvore već od prije godine 1848. zajedničku vlastnost vlastele (komposesorate), zatim na zajednice vlastnosti, nastale nakon krieposti gradjanskoga zakonika, po načelih toga zakonika, a koje se neosnivaju na prestanku urbarske sveze;
- e) na zemljišta, različitim crkvenih korporacijah;
- f) na zemljišta kućnih zadrugah.

§. 3.

Zemljištne zajednice imadu se unjeti ureda radi u gruntovnicu kao vlastnice svojega zemljištnoga posjeda pod imenom „zemljištna zajednica“ uz pobližu oznaku „občina plemićka, mjestna, urbarska itd.“

§. 4.

Svaka zemljištna zajednica mora pravilnikom (statutom) unutar propisah ovoga zakona pobliže uredit pravne odnošaje svojih ovlaštenikah medjusobom i prema zajednici, kao i upravu zemljištnoga posjeda.

§. 5.

U zemljištnih zajednicah, što ih tvore tako zvane plemićke imovne obćine, spojeno je ovlašteničtvu s vlastnosti dvornoga mjesta.

§. 6.

U zemljištnih zajednicah, što ih tvore bivši podanici, kojim su u ime prava drvarije i paše zapale putem segregacije šume i pašnjaci, spojeno je ovlašte ničtvu u pravilu sa selištnim posjedom, odnosno za plemićke učestnike s dvornim mjestom (§§. 9., 93.).

§. 7.

U zemljištnih zajednicah, što jih tvore bivši krajišnici (krajiške mjestne imovne obćine), spojeno je ovlašteničtvu s vlastnosti nastanjene kuće, ležeće u obsegu dotične katastralne obćine.

§. 8.

Svakomu plemičkomu dvornomu mjestu, unešenu u gruntovnici prigodom prvoga sastavka gruntovnice, pripada cieľo ovlašteničtvo u dotičnoj plemičkoj zemljištoj zajednici.

Vlastnike jur podieljenih i gruntovuo razpisanih plemičkih dvornih mjestah, kao i onih, koja će se u buduće dieliti i gruntovno razpisati, ide ovlašteničtvo samo u onom razmjeru, u kojem jih je kod diobe dotičnoga dvornoga mesta dio zapao.

§. 9.

Razmjerje ovlašteničtva u zemljištnih zajednicah, što no ih tvore bivši podanici (§. 6.), ravna se po selištih, kako su bila prigodom pravomočne provedbe segregacije ustanovljena.

Ako je nakon provedene segregacije selištni posjed razdieljen, zapada ovlašteničtvo vlastnike pojedinih dielova prvobitnoga selištnoga posjeda u razmjeru onom, po kojem je dioba provedena, ako se stranke nisu inako sporazumjele.

§. 10.

Svaka zemljištna zajednica, gdje je ovlašteničtvo bud po načelih ovoga zakona, bud po neprekinitom pravnom običaju u spoju s vlastnosti stanovitih nepokretninah, vlastna je pravilnikom odrediti, da ovlašteničtvo prelazi na pravnoga nasljednika u vlastničtvu diela ovlaštenoga zemljišta samo onda, ako se steče vlastničtvo stanovitoga najmanjega alikvotnoga diela (n. pr. osmine).

§. 11.

Na odtudjenje pojedinih zemljištnih česticah od prvobitno ovlaštena zemljišta neima se uzeti obzir nikakov.

§. 12.

U koliko zakon nedonaša u predidućih §§. ustanovah, ima se obstanak i razmjerje ovlašteničtva prosuditi:

- a) po pravomočnih odredbah i riešitbah nadležnih javnih oblastih;
- b) po pravnih običajih;
- c) po faktičnom posjedu ovlašteničtva za posljednjih pet godina.

§. 13.

Ako postoji podpun sporazumak svih ovlaštenika u pojedinoj zemljištoj zajednici, tad se ima razmjerje ovlašteničtva prema njihovomu sporazumku odmjeriti.

§. 14.

Svakomu ovlašteniku ima bit njegovo ovlašteničtvo u odnosnoj zemljištoj zajednici u pravilu odmjereno u alikvotnom dielu t. j. obzirom na cielokupno zemljište.

Po tih alikvotnih dielovih imat će se pojedini ovlaštenici dielit u skupne užitke. —

Ako s bud kojega razloga i nebude moguće pronaći te alikvotne dielove, imat će se izvršivanje ovlašteničkih pravah točno ustanoviti barem tako, da svaki ovlaštenik dobiva u stanovitom razmjerju dio celiokupnoga prihoda ili koristi i to posve opredieljeno po vrsti, mjeri, vremenu i mjestu.

Pri tom se valja držati u pogledu šumah gospodarstvene osnove, koja se, ako je još neima, ima svakako sastaviti prema postojećim o tom propisom.

Po razmjerju tako ustanovljenih ovlašteničtvah imaju se prosudjivati sva prava na crpljenje koristih i sve dužnosti na doprinose k teretom, spojenim sa zajedničkim zemljišti.

§. 15.

U zemljištnih zajednicah, gdje je ovlašteništvo bud po načelih ovoga zakona bud po neprekinutom pravnom običaju u spoju s vlastnosti stanovitih nekretninah, imat će se ovlaštena nekretnina točno označiti.

U pravilu ima se kao ovlašteno zemljište označiti sav onaj posjed, s kojim je po §§. 5., 6., 7., 93. ovlašteništvo spojeno.

Po želji ovlaštenika može se ipak u svakom slučaju, ako zemljištna zajednica uza to pristane, ovlašteništvo spojiti i sa samom kućom i kućistem ovlaštenikovim s izključenjem ostalog njegova posjeda.

§. 16.

U gruntovnom uložku (zemljišnom napisniku) ovlaštenoga posjeda ima se ureda radi toli taj spoj (§. 15.), koli svaka promjena zabilježiti (§. 104. sl. a) gruntovnoga reda) uz pobližu naznaku razmjerja ovlašteništva u odnosnoj zemljišnoj zajednici.

§. 17.

Zemljišne zajednice nemogu u pravilu uzkratiti pravnomu nasljedniku ovlaštenikovu u vlastništvu ovlaštenoga zemljišta ili diela njegova (§§. 10., 11.) uživanje ovlašteništva u onom istom razmjerju, u kojem ono predniku, odnosno ovlaštenomu zemljištu pripada.

§. 18.

Svaka zemljišna zajednica vlastna je ipak pravilnikom svojim odrediti, da je svaki onaj, na koga ovlašteništvo prelazi inim načinom nego li putem baštinstva ili diobe ovlaštenoga zadružnoga odnosno plemićkoga zemljišta, dužan zemljišnoj zajednici platit posebnu primjerenu pristupninu (statutovinu).

§. 19.

Zemljišne zajednice, što ih tvore plemići (§. 5. o. z.), ter u kojih se je po postojećem neprekinutom pravnom običaju za ovlašteništvo zahtjevala posebna stališka pripadnost vlastnika ovlaštenoga zemljišta, vlastne su pravilnikom

odrediti, da i u buduće svaki, na kojega predje ovlašteništvo inim načinom, nego li putem baštinstva ili zadružne diobe ovlaštenoga zemljišta, ima podati dokaz o takovojo stališkoj osobnoj sposobnosti, ako želi vršiti ovlašteništvo.

§. 20.

U slučajevih predidućih §§. 18. i 19. negubi se ipak pravo ovlašteništva, već ono počiva, dok nebude uvjetom pravilnika udovoljeno.

§. 21.

Ovlašteništvo, spojeno s vlastnosti stanovitih nepokretninah, moći će vlastnik s privolom zemljišne zajednice prenjeti s prvobitnoga ovlaštenoga zemljišta bud ciebo bud djelomice na ino svoje zemljište jednakoga svojstva (plemičko-slobodno, gradjansko, krajiško i t. d.), koje leži u području iste upravne občine.

Prenosu takovu ima ipak samo mesta, ako time nebudu oštećena prava trećih osoba.

§. 22.

Ovlašteništvo može se otudjiti i samo za sebe. No zajednicu i pojedini ovlaštenici imaju pravo priekupa.

To pravo ima se ureda radi upisati u gruntovniču (§. 63. grunt. reda).

Zajednica vlastna je pravilnikom potanje ustanoviti, komu pripada pravo priekupa i kako će se ovo izvršivati.

Neučini li pravilnik toga, vriedit će sliedeća načela:

Ovlaštenik, koji kani prodati svoje ovlašteništvo samo za sebe, ima ponajprije ponuditi zemljišnu zajednicu i putem iste sve suovlaštenike u zemljišnoj zajednici, neće li tko od njih kupiti, naznačiv pri tom uvjete, pod kojimi kani ovlašteništvo prodati.

Zemljišna zajednica kao takova ima prvenstvo pred svakim drugim, za njom dolaze pojedini suovlaštenici i to ponajprije rođaci po blizini srodstva, onda medjaši, napokon suseljani prodavčevi.

Ima li više ovlaštenikah, koji imaju jednako prvenstvo, tad ako se sporazume, mogu kupit ovlašteništvo zajedno.

Ako li se nepogode, ima prvenstvo rođak, koji je uza to i medjaš, i medjaš, koji je uza to prodavčev suseljanin.

Neima li takvoga slučaja, odlučuje prodavaoc, komu će izmedju njih prodati.

Ako se u roku od trideset danah nakon što je zemljišnoj zajednici prodavač priobčio namjeru, da želi svoje ovlašteništvo prodati, nijedan ovlaštenik ne posluži pravom priekupa, tad se može ovlašteništvo prodati svakomu, koji je vlastnik nekretninah, ležećih u području iste upravne občine.

Protiv prodaji, kojom je povredjeno pravo priekupa, može ustatiti svaki ovlaštenik u smislu §. 1079. o. g. z. Tužba o povredi prava priekupa zastaruje za mjesec danah od onoga dana, kad je ovlaštenik doznao za prodaju, u svakom pak slučaju za godinu danah, odkad je prodaja provedena u gruntovnici.

§. 23.

Ovlašteničtvo samo za sebe nemože biti predmetom ovrhe ter se nemože niti privolom ovlaštenikovom gruntovno obterećivati.

§. 24.

Svaka zajednica mora zametnuti i voditi temeljnu knjigu, u koju valja unjeti sve ovlaštenike uz razmjerje ovlašteničtva.

Sve promjene u tom pogledu imaju se redovito u temeljnoj knjizi provadjati.

§. 25.

Gospodarstvo na zemljišnih zajednicah mora biti prema trajnoj koristi zajednice.

U pogledu gospodarstva sa šumami i šumskimi plohami imaju valjati svi propisi zakona od 26. ožujka 1894., kojim se uredjuje stručna uprava i šumsko gospodarenje u šumah, stoećih pod osobitim javnim nadzorom.

§. 26.

Unutar granicah ovoga zakona i pravovaljano sastavljenih pravilnikah upravljuju i razpolažu zajednice pod nazorom oblastih, u ovom zakonu naznačenih, samostalno svojom imovinom.

One su vlastne unutar propisah ovoga zakona sticati svaku vrst imovine ter mogu i napram svojim članovom biti vjerovnikom i dužnikom.

§. 27.

S redovitimi i izvanrednim prihodi od svojih šumah (§. 28.) razpolažu zajednice kao i s prihodi od ostale svoje imovine.

Od izvanrednih prihoda šumskih mora se u šumsko-gospodarstvene svrhe zemljištne zajednice obratit onaj dio, koji je potrebit za uzpostavu prijašnjega prihoda u šumah i za trajno namirenje poreza.

Na to će nadzorne oblasti paziti ureda radi.

Zemljištne zajednice dužne su namjestiti sposobno osoblje, nužno za zaštitu šumah svojih i za vodjenje šumskoga gospodarstva, ter imadu svake godine u svoj proračun uvrstiti trošak potrebit u svrhu pravilna šumskoga gospodarstva.

Nadzorne oblasti imaju bedit nad tim, da se zemljištna zajednica u svakogodišnjem proračunu pobrine za pokriće toga troška.

Možda nuždni namet ima se političkim putem ubrati od ovlaštenikah (§. 14.)

§. 28.

Novčane glavnice, namaknute iz izvanrednih prihoda šumab (§. 27.) zemljištnih zajednicah, zatim iz prodaje ili zamjene zemljištah zajednice, nemogu se u pravilu porazdjeiti medju ovlaštenike. Samo s kamati od takovih glavnica postupa se kao s redovitim prihodom.

Zaključci zemljištne zajednice, kojimi se čine razpoložbe sa samom takovom glavnicom, valjaju istom nakon odobrenja po zemaljskoj vladu.

§. 29.

Sve poslove s upravom imovine zemljištne zajednice, u koliko nisu glavnoj skupštini svih ovlaštenikah pridržani, vodi zastupstvo, kojemu stoji na čelu glavar (§. 34.).

§. 30.

Glavna skupština sazivlje se svake godine najmanje jedan put.

O svakom sazivu ima se pravodobno obavjestiti ona upravna oblast kojoj pripada neposredni nadzor (§. 50.).

§. 31.

Glavnoj skupštini svih ovlaštenikah mora bit pridržano pravo:

- a) utanačit ili mjenjati pravilnik;
- b) izabrat zastupstvo;
- c) obavljat reviziju računah;
- d) ustanovljivat proračune i odredjivat, kako se ima razpoložit s redovitim i izvanrednim prihodom zajednice;
- e) odlučivat glede uzimanja ili podjeljivanja zajmovah;
- f) sticat ili odtudjivat imovinu;
- g) odredjivat, ima li se dioba kojega zajedničkoga zemljišta provesti, u koliko joj po zakonu mjesta imade;
- h) odredjivat, kakovi se prinosi imadu pobirati u ime statutovine (§. 18.) kao i prema potrebi u ime skupnih užitaka u naravi, pripadajućih pojedinim ovlaštenikom.

§. 32.

Ni jednom ovlašteniku nemože se uzkratit pravo, da po razmjeru svojega ovlašteničtva sudjeluje kod obnove zastupstva.

Pobliže ustanove o tom i o načinu glasovanja ustanovljuje zajednica u svojem pravilniku.

Nijedan ovlaštenik nemože imati više od jedne trećine glasova.

§. 33.

Broj članovah zastupstva nesmije bit ni manji od trojice, ni veći od trideset i šestorice.

§. 34.

Zastupstvo bira prema ustanovam svojega pravilnika glavara zemljištne zajednice.

Naslov tomu glavaru vlastna je svaka zajednica odrediti prema postojecemu običaju.

Prema oblastim i trećim osobam zastupa zajednicu glavar, nu pravnimi poslovi može on obvezati zajednicu samo uz obdržavanje posebnih propisah ovoga zakona i pravilnika zajednice.

§. 35.

Mandat zastupstvu i po njem izabranu glavaru, nemože trajat ni manje od godine ni duže od pet godina.

Zastupnici i glavar mogu bit ponovno izabrani.

§. 36.

Izbor zastupnikah kao i glavara priobčit će zemljištne zajednice znanja radi nadležnoj upravnoj oblasti i to zajednice, koje posjeduju šumah onoj oblasti, kojoj po postojećih propisih pripada pravo nadzora nad gospodarenjem sa šumskim posjedom dotične zajednice.

§. 37.

Nadležna upravna oblast vlastna je dokinut izbor, koji je pao na osobu, pravomočno osudjenu zbog kažnjiva čina, počinjena s koristoljublja.

§. 38.

O svakoj glavnoj skupštini i sjednici zastupstva valja sastaviti zapisnik ter u njem navesti imena prisutnih i stvorene zaključke uz naznaku razmjerja glasovah.

Zapisnike te valja, ako u njima ima zaključakah, koji se po naravi svojoj imaju tek odobriti od koje oblasti, predložiti neposredno nadležnoj oblasti.

§. 39,

Gdje više zemljišnih zsjednicah tvori jednu, obavlja poslove glavne skupštine primjeren broj članovah pojedinih zajednicah,

§. 40.

Zemljištne zajednice vlastne su u pravilniku svom izreći, da njihova ne-pokretna imovina nije djeliva za stanovito vrieme.

Ako ipak u području katastralne obćine, u kojoj leži nepokretna imovina zemljištne zajednice, bude odredjena komasacija, moći će se na zahtjev ovlaštenikah (§. 42) s privolom vlade zemaljske provesti dioba i prije izminuta pravilnikom ustanovljena vremena.

§. 41.

Dioba šuma dopustiva je samo uz privolu zemaljske vlade.

§. 42.

Dioba posjeda, glede kojega nije izključena dioba (§§. 40. i 41.), ima se provesti, ako ju iz obzira narodno-gospodarstvenih zaključi glavna skupština većinom od dve trećine glasovah svih ovlaštenikah.

Oni, koji neće dijeliti, mogu tvorit i nadalje zemljištu zajednicu.

Kad koji od onih, koji su se dijelili, hoće da otudji svoj dio, ima zajednica, odnosno pojedini ovlaštenici pravo priekupa po § 22. ovoga zakona.

§. 43.

Zaključak glavne skupštine, kojim se preinačuje koja ustanova pravilnika, odsvaja ili zamjenjuje nepokretna imovina, zaključuje dioba (§. 42.) ili razpolaze s novčanimi glavnicama (§. 28.), valja tek nakon odobrenja po zemaljskoj vladni, koja će o tom saslušati županijski upravni odbor.

Valjanost ostalih zaključaka zastupstvah i glavnih skupština zemljišnih zajednicah visi o potvrdi upravnih oblastih (§. 50.), uz redoviti molbeni tečaj samouonda, ako se radi o proračunu, u kojem izdatci nadmašuju redoviti dohodak i o sklapanju zajma, presižućega godišnji redoviti prihod zajednice u gotovom novcu.

§. 44.

Upravne obćine dužne su na poziv nadležne upravne oblasti zastupstvu zemljišnih zajednicah, kojim nedotječu sredstva za samostalno blagajničko rukovanje, bit na ruku po svojih organih, naročito, da vode račune, primaju i izdaju gotovinu, kao i da sastavljaju zapisnike i podneske u upravnih i blagajničkih poslovih zajednice.

Poslovanje to ima se vodit razlučeno od posalah upravne obćine.

Zemljišne zajednice dužne su primjereno odštetit upravnu obćinu u koliko ovoj odatle nastanu veći troškovi.

Ako nedodje gleda visine toga prinosa do sporazumka izmedju zemljišne zajednice i upravne obćine, odlučuje na predlog nadležne upravne oblasti o tom županijski upravni odbor, odnosno zemaljska vlada.

Na predlog upravne oblasti, može županijski upravni odbor takovu odredbu učiniti i ureda radi, ako mu se učini shodnom, u slučaju, ako proračuni nebudu redovito sastavljeni, ako se računi točno nevode, ako nebude poskrbljeno za pokriće nuždnih izdatakah ili ako se zanemaruju propisi ovoga zakona.

§. 45.

Ako zastupstvo neće da vrši pravomoćnih odredabah oblasti, ako radi samovoljno, gdje treba ovlasti glavne skupštine, ili ako se u obće u bitnih ustanovah nedrži ovoga zakona ili pravilnika zajednice, moći će na predlog nadležne oblasti županijski upravni odbor bud sve zastupnike, bud pojedince, koji su ne-redu krivi, rednom kaznom pritegnuti na red.

Redna kazna je globa od 5 — 100 for.

Ako se kaznom nedodje do svrhe, može nadležna oblast zastupstvo razpustiti i postaviti upravitelja,

O tom će u svakom slučaju bit obavješten i županijski upravni odbor.

§. 46.

Upravitelj vlastan je samo voditi tekuće poslove zemljištne zajednice.

§. 47.

Županijski upravni odbor ima u slučaju raspusta zastupstva zemljištne zajednice najduže u roku od tri mjeseca putem nadležne upravne oblasti sazvati glavnu skupštinu svih ovlaštenikah, da izabere novo zastupstvo.

Čim novo zastupstvo bude pravovaljano izabrano, prestaje djelovanje upravitelja.

§. 48.

Ako se uvjeri županijski upravni odbor, da se po prijašnjem §-u provedenom obnovom zastupstva nije uspostavio red, s razloga, što su se užitni i upravni odnošaji zemljištne zajednice tako pomrsili, da je nastala nužda razgovrbe, imat će pozvat razgovorno povjerenstvo, da provede razgovrbu ureda radi.

§. 49.

Nove zemljištne zajednice po načelih ovoga zakona mogu se stvorit samo uz privolu zemaljske vlade.

II. Oblasti.

A) za nadzor nad zemljištnimi zajednicama i prvim uredjenjem njihovim.

§. 50.

Nadzor nad zemljištnimi zajednicama u prvoj molbi vrši u pravilu nadležna kotarska oblast (gradsko poglavarstvo) i to bud neposredno bud putem poglavarstava upravnih občinah.

Zemljištne zajednice, koje su vlastnice šumah, stoje pod nadzorom one oblasti, kojoj u pogledu šumskoga gospodarstva pripada nadzor.

§. 51.

Nadzorna upravna oblast ima bit na ruku zemljišnim zajednicam ter su djelovati kod sastavka pravilnika i popisa ovlaštenikah kao i u obće kod prvoga uredjenja njihova (§§. 57—66.)

§. 52.

Sve prepore ovlaštenikah glede izvršivanja ovlašteničkoga prava, u koliko je ovo samo nepreporočno toli glede postojanja, koli glede obsega, riešavaju za nadzor nadležne upravne oblast (§. 50.)

Proti odlukam upravne oblasti dozvoljen je pravni liek utoka prema občenitim propisom.

§. 53.

Ako nastane prepor s toga, što se uzkraćuje komu posvema ili djelomice ovlašteništvo, koj je ovlaštenik ili što se komu podjeljuje ovlašteništvo, kojemu

ovo nepripada, ili barem ne u razmjeru onom, u kojem mu se podijeljuje, tad odlučuju o tom za nadzor nadležne upravne oblasti (§. 50.) redovitim molbenim putem.

Stranci, koja se osjeća odlukom ovom u svojih privatnih pravih povrijeđenom, ostaje otvoren put redovite pravde po članku 11. zakona od 28. veljače 1874. o sudačkoj vlasti.

B) za razgodbu i diobu.

§. 54.

Za uredjenje skupnih užitnih prava i odnošajah zemljištnih zajednicah nadležna su u svih slučajevih, kad nadzornoj upravnoj oblasti nije pošlo za rukom podpuno uredjenje naznačenih odnošajah, ista ona povjerenstva, koja su po II. odsjeku zakona od 26. svibnja 1891. o komasaciji (br. 40. sbornik) postavljena za provadjanje komasacija.

§. 55.

Razgodbena povjerenstva, ustanovljena u pređidućem §-u, nadležna su i za provadjanje diobah zajedničkih zemljišta, u koliko im po ovom zakonu ima mesta.

§. 56.

Uz diobu može se podjedno i razgoda provesti, ako jedan dio ovlaštenika želi i nadalje ostati u zajednici.

III Postupak.

A) kod prvoga uredjenja.

§. 57.

Kotarske oblasti (gradska poglavarstva) imaju ureda radi nastojati, da budu ustanovljene svekolike zemljištne zajednice, ležeće u području njihovu kao i da se točno ustanove zemljišta tih zemljištnih zajednicah i popisu svi ovlaštenici.

U koliko u području gore naznačene oblasti ima zemljištnih zajednicah, koje podпадaju inoj nadzornoj upravnoj oblasti, valja ostaviti nadležnoj oblasti, da provede gore naznačene izvide.

§. 58.

Poslijedak prvih tih izvidah o tom, koje se skupine ovlaštenikah imaju smatrati zemljištnimi zajednicama po načelih ovoga zakona i koji im je zemljištni posjed, ima se javno u službenih novinah u područnih občinah proglašiti uz poziv, da se svaki interesent, koji misli, da odnosna zemljištna zajednica nepostoji ili da se njezino vlastništvo neodnosi na naznačena zemljišta, ima prijaviti u roku od šest mjeseci kod oblasti, od koje je oglas potekao.

§. 59.

Nečekajući uspjeha oglasa imaju se podjedno oni ovlaštenici, za koje se je doznao, pozvat u glavnu skupštinu u području obćine, gdje leži zemljišta zajednica, kojoj ima prisustvovat izaslanik oblasti kao i prema okolnostim načelnik upravne obćine.

§. 60.

U skupštini ima se nastojati o sporazumku ovlaštenikah glede načelih po kojih se ima pravilnik sastaviti.

U svrhu sastavka toga pravilnika ima se izabrat odbor. Odboru tomu biti će zadaćom, da sastavi odnosno izpravi popis ovlaštenikah.

§. 61.

Pravilnik i popis ovlaštenikah imaju se u području proglašit uz primjetbu, da se prigovori imaju podnjeti nadležnoj upravnoj oblasti u roku od mjesec danah.

§. 62.

Upravne oblasti riešit će prigovore uz redoviti molbeni tečaj, ako su po naravi prigovorah na to ovlaštene. U prвobitnom slučaju obustaviti će svoje djelovanje ter ustupit sve izvidne spise razgodbom povjerenstvu u svrhu razgodsbe ureda radi (§. 68.)

§. 63.

Takovu ustupu ima mesta već nakon prvih izvidah, ako je jasno, da do sporazumka nemože doći ili ako su odnošaji zemljište zajednice tako zamršeni, da se bez razgodsbe u smislu ozoga zakona nemogu urediti.

§. 64.

Ako proti obstanku zajednice, sastavku pravilnika i popisu ovlaštenikah nebude s nijedne strane prigovora, ima nadzorna oblast pravilnike i popise dostaviti županijskomu upravnому odboru, koje će jih uz vlastito mnjenje kr. zemaljskoj vladi podnjeti.

Odobrenje moći će zemaljska vlada samo onda uzkratiti, ako je pravilnik i popis nepotpun ili u protuslovju s ovim zakonom, ill ako se u pravilniku ustanavljuje nerazmјerna pristupnina (§. 18.)

§. 65.

Ako zemaljska vlada neodobri osnovu pravilnika, imat će podjedno točno naznačit zemljišnoj zajednici preinake, koje se u pravilniku imaju provesti.

Neudovolji li zajednica pozivu vlade u primjeronom roku, što će ga vlada naznačiti, tad se ima odredit razgoda ureda radi (§. 68.)

§. 66.

Ako se podigne prigovor stoga, što se zemljištna zajednica stvara oko skupine, koja ju po načelih ovoga zakona nemože tvoriti, ili ako su odnošaji glede posjeda zemljištne zajednice i skupnih užitaka tako zamršeni, da ih upravna oblast, koja prvo uredjenje nadzire, nemože sporazumkom stranakah bez posebnih izvidah na licu mjesta razmrsiti, tad prestaje djelovanje upravne oblasti ter se ureda radi ima pristupiti k razgodbi (§. 68.)

B) kod razgodb i diobe.

§. 67.

Razgoda provadja se;

- a) ureda radi;
- b) na molbu stranakah.

§. 68.

Razgodbu ureda radi ima županijske razgodbeno povjerenstvo zametnuti i provesti, čim mu nadležna upravna oblast podnese izvidne spise. Spise te ima oblast upravna svaki put obložiti gruntovnim izvadkom zemljištah, glede kojih se razgoda ima provesti, kao i popisom ovlaštenikah, u koliko su upravnoj oblasti poznati. —

§. 69.

Molbu za razgodbu odnosno diobu imaju stranke predati županijskomu razgodbrenomu povjerenstvu, u molbi navesti razloge, s kojih je razgoda (dioba) po njihovu nazoru nužnom postala, a ujedno pridonjeti gruntovni izvadak i načrt zemljištah o kojih se radi kao i popis ovlaštenikah, uz točnu naznaku imenah onih ovlaštenikah, koji žele razgodbu odnosno diobu.

Kad se traži dioba, ima se molbi priložiti u izvoru ili ovjerovljenom prepisu zapisnik one glsvne skupštine, u kojoj je dioba zaključena, zatim pravilnik i riešitbu zemaljske vlade.

§. 70.

Ako nebi trebalo takovu molbu za razgodbu (diobu) odbiti s očite neosnovanosti ili je nebi trebalo nadopuniti, odredit će županijsko razgodbeno povjerenstvo ročište na licu mjesta i opredielit iz svoje sredine izaslanika za provedbu razgode (diobe).

Tomu ročištu valja prizvat stranke s tim dodatkom, da će se o svakom, koji nedodje, držati, da je privolio uz sve odredbe razgodbenoga povjerenstva.

§. 71.

Ustanoviv privremeno ovlaštenike i razmjerje ovlašteničtva, izreći će razgodbeno povjerenstvo, da li ima mjesta razgodi (diobi).

Dozvoljenu razgodbu (diobu) valja oglasit u službenih novinah i po mjestnom običaju u občinah, u kojih se obavlja razgoda (dioba.)

Istim glasom imaju se uz točniju oznaku razgodenoga (diobnoga) objekta pozvati svi, koji misle, da su pri tom interesenti, neka se prijave u neprekoračivom roku od 6 mjesecih, jer će inače ovlaštenici, koji se neprijave, provede li se razgoda (dioba) bez obzira na njih, moći zahtjevati samo naknadu u novcu, i to samo unutar roka od tri godine (§. 85.).

§. 72.

Danom uvrštenja u službene novine oglasa o dozvoljenoj razgodbi počimlje nadležnost razgodenih povjerenstvah, ter se imaju predmeti, koji do toga dana nebudu pravomoćno riešeni po oblastih do tad nadležnih, ustupit na riešenje razgodenom povjerenstvu.

§. 73.

Izaslanik pozivlje na razpravu sve, o kojih bud kojim načinom dozna, da su ovlaštenici u razgodi (diobi).

Nemože li se naći koji ovlaštenik ili mu je boravište nepoznato, imenuje mu se skrbnik, ako nije sam postavio zastupnika.

§. 74.

Treće osobe, koje imaju uknjiženih pravah bud na zemljištu zajednice bud na nepokretnini s koje vlastnošću je spojeno ovlašteničtvo na zemljištu zajednice, mogu sudjelovati kod razgodsbe (diobe) u svrhu očuvanja svojih pravah, nu nemogu svojim prigovorom zapriječit razgodsbe.

Da se nekrne prava trećih osobah, na to imadu razgodbene oblasti paziti ureda radi.

§. 75.

Valja nastojati, da se razgoda (dioba) provede na temelju sporazumka ovlaštenikah.

§. 76.

Prije nego se pristupi k izradbi razgodbene (diobne) osnove, imaju se pravomoćno ustanoviti kako zemljište, o kojem se radi, tako i svi ovlaštenici i razmjerje njihovih ovlašteničtvah.

§. 77.

Diobno zemljište valja procieniti, u koliko nebi druge poznate okolnosti bile dovoljne za točno ustanovljenje vrednosti pojedinih nekretninah.

Tu vrednost valja izkazati u diobnoj osnovi.

§. 78.

Kad se provadja dioba, valja ovlaštenikom, koji izjave, da žele i nadalje ostat u zajednici, ostaviti jedan dio svima zajedno s osobitim obzirom na to, da nebudu oštećeni u svojih gospodarstvenih probitcih.

Da li glede njih treba provesti razgodu, visi o propisih, postojećih za razgodu.

§. 79.

Razgodbom ima se svagda utanačiti pravilnik, koji ima sadržavati unutar propisah ovoga zakona točne ustanove ob uredjenju skupnih užitaka i o načinu uprave i o gospodarstvenih mjerah, nužnih za trajno gospodarenje sa zajedničkim zemljišti.

§. 80.

Nadležnost tih razgodenih povjerenstvah obsiže i razpravu i odlučivanje o svih stvarnih pravnih odnosa, u koliko je to nužno u svrhu razgodsbe, napose i o medjah skupnoga zemljišta, o postojanju i obsegu prava ovlašteničkih, o nužnih učestnikom služnosti i gospodarskih uredbah (poljskih putevih, naplavnih jarcih, potočnih koritih, mostovih i t. d.), u koliko je nužno i ove upriličiti u razgodi.

S toga je izključena nadležnost onih oblastih, koje bi da nebude razgodsbe, nadležne bile riešavati te predmete.

Nu kad je razgodbom riješen pripor o medjah skupnoga zemljišta ter ob obstojnosti ili obsegu ovlašteničkoga prava, vlastna će bit stranka, koja drži, da joj je učinjeno krivo, poslužit se pravom, što joj ga podieljuje čl. 11. zakona od 28. veljače 1874. o sudačkoj vlasti.

§. 81.

Pripori o vlastničtvu ili posjedu nepokretninah, s kojimi je spojeno ovlašteničtvo, spadat će i nadalje pred redovitoga sudca.

Nu i u slučaju preporah, koji spadaju pred sud, ima razgodbeno povjerenstvo pokušat nagodu.

§. 82.

Poslove, koji se tiču javnih komunikacija i gradjevnoga redarstva, valja da riešavaju oblasti za to po postojećih propisih nadležne.

§. 83.

Razgodbena povjerenstva nadležna su provadjavajući razgodbu (diobu), da radi primjerena prelaza u novo stanje izdalu privremenih odredabah u svrhu, da se očuva kućanstvo ili gospodarsko stanje dotičnih zemljištah.

§. 84.

Razgodbom ima se odmjeriti svakomu ovlašteniku njegovo ovlašteničtvo (§. 14.) ter ustanoviti, s kojim je zemljištem isto spojeno.

§. 85.

Proti konačnoj riešitbi županijskoga razgodenoga povjerenstva, — a takovom se smatra i riešitba, kojom se odbija molba za razgodbu (diobu), — ide stranke pravo utoka zemaljskomu razgodenomu povjerenstvu u roku od 30 danah, a tako i proti riešitbam glede postojanja ili obsega prava kojega ovlaštenika, glede,

ustanovljenja razgodbog zemljišta, u roku od 14 danah. Proti svim ostalim riešitbam u razgodbom (diobnom) postupku neima posebnoga pravnoga lieka, već se mogu prigovori proti istim spojiti s utokom proti konačnoj riešitbi županijskoga razgodbog povjerenstva. Povratē u prijašnje stanje nema u razgodbom postupku.

Ali se imade i na kasnije zahtjeve uzeti obzir, u koliko to može biti bez znatnijega uštrba za tečaj razgodbog (diobnoga) postupka.

Osim toga slučaja mogu oštećeni ovlaštenici zahtjevati redovitim putem pravde u roku od 3 godine iza svršetka razgodske (diobe) naknadu u novcu, od onih, koji su se na njihovu štetu okoristili tehničkimi pogreškami ili po tom, što oni u razgodi (diobi) nisu nikako učestvovali.

§. 86.

Ako se prije predaje ma i slučajno umanji vrednost koga diela, kako je uzeta podlogom diobnoj osnovi, dotični učestnik može u roku od 60 danah iza ovrhe dotičnoga diela osnove zahtjevati pred razgodbom povjerenstvom od ostalih učestnikah izravnanje u novcu.

U istom roku i pred istom oblasti može ovlaštenik, prikraćen s neobdržavanja privremenih odredabah, izdanih radi primjerena prelaza u novo stanje posjeda, zahtjevati naknadu u novcu od onih, koji su krivi toj prikrati.

Ako se odnošaji zemljištnoga posjeda, uzeti podlogom diobnoj osnovi, za vrieme izmedju odobrenja i izvršbe diobne osnove višom silom (promjenom toka rieke, dugotrajnom povodnjom, odronom zemlje i t. d.) toli znatno promiene, da nepomažu izravnanja u smislu predidućega propisa al. 2., može županijsko razgodbeno povjerenstvo na zahtjev koga ovlaštenika posve ili diono dokinuti diobnu osnovu, te odrediti, ako je dioba još moguća, nov postupak.

Proti takovim odlukam pristoji pravo utoka u roku od 14 danah na zemaljsko razgodbeno povjerenstvo.

§. 87.

Prava trećih osobah, uknjižena na diobnom zemljištu, prelaze na dielove nastavše od toga zemljišta.

Od tuda se izuzimaju zemljištne služnosti (§. 474. o. g. z.), koje postanu suvišnim uslijed gospodarskih uredabah, upriličenih uz diobu (§. 9. al. 1.), te po tom prestaju bez odštete.

Zakupnik diobnoga zemljišta dužan je, ako se stranke neslože inače, ustupiti zemljišta uz primjeran odkaz novomu vlastniku, bio nebio zakupni ugovor uknjižen.

Zakupnik je, ako zakupnim ugovorom nije što drugo ugovoreno, tada vlastan tražiti od zakupodavca samo naknadu štete u pravom smislu rieči (§. 1323. o. g. z.)

§. 88.

Troškove provedena razgodbog postupka imaju namirit ovlaštenici po razmjeru svojih ovlašteničtvah.

U slučaju, ako se zametnu razgodbeni izvidi na molbu stranakah, pak razgodbeno povjerenstvo izreće, da neima mesta razgodi, imaju namirit troškove one stranke, koje su molbu podnesle.

Troškove diobe imaju nositi oni ovlaštenici, kojim su dielovi od zajedničkoga zemljišta pojedince dodieljeni i to prema razmjerju dielovah svojih.

§. 89.

Razgodbena povjerenstva vlastna su izricati proti onim, koji nepristojnim ponašanjem prieče ili otegočuju uredovanje ili neće, da obdržavaju privremenih odredabah, izdanih u smislu §. 83. redne kazni od 5—100 for.

§. 90.

U razgodenom (diobnom) postupku imaju se u ostalom prema smislu svrsi shodno uporaviti ustanove §§. 28—61., 65—67. zakona od 26. svibnja 1891. komasaciji

IV. Prelazne ustanove.

§. 91.

Zemljištne zajednice, koje su i prije kriposti ovoga zakona na temelju pravovaljana zaključka, potvrđena po do tад nadležnoj oblasti, opredelile zakupnine ili prihod od nekretninah svojih za pokriće troškovah upravne, školske ili crkvene obćine, neće moći bez privole zemaljske vlade takove prinose uz tegnuti svrsi, kojoj su namienjeni.

§. 92.

Zemljištne zajednice dužne su svakomu, koji se nadje u vrieme prvoga uredjenja (razgodsbe) u neprepornom faktičnom uživanju skupnih užitakah bud kakove vrsti, dozvoljavat u dosadanjem razmjerju i nadalje izvršivanje tih užitnih prava, ali samo za osobu toga uživatelja.

Ako glede obsega toga užitka neima sporazumka, nesmije se obseg taj ustanoviti preko prosječne godišnje kućne i poljske potrebe pojedinoga takovoga faktičnoga pravoužitnika.

§. 93.

Faktičnomu uživatelju (§. 92.), kojemu je budi samomu, budi zadruzi njegovoj, budi napokon njegovim predjima na temelju posjeda selištnoga zemljišta u vrieme provedene segregacije pripadalo pravno ovlaštenje u zemljištoj zajednici bivših podanikah (§. 6.), dužna je dotična zemljiština zajednica, ako je on prigodom prvoga uredjenja (razgodsbe) u području zemljištne zajednice vlastnik nastanjene kuće na bud kakove vrsti zemljištu, dozvoliti da mu bude ovlašteništvo spojeno s rečenimi neprekretninama (§. 15.)

Glede razmjerja takova ovlaštenja (§. 14.) ima valjati načelo, da takovu faktičnomu uživatelju pripada svekoliko pravobitno ovlašteništvo, u koliko nije pravovaljano na inoga ovlaštenika sa selištnim posjedom prenešeno.

Ako je prvo bitno ovlašteništvo u cijelosti odtudjeno, a takov ovlaštenik ipak bez prigovora ostalih ovlaštenika učestvuje u zajednici, pripada mu, izuzam slučaj §. 14., najmanji alikvotni dio, s kojim u zajednici učestvuje koji redoviti ovlaštenik.

§. 94.

Ako je zemljište zajednice tako maleno ili su prilične gospodarenja, odnosno uživanja zajedničkoga zemljišta tako jednostavne, da bi suvišno bilo urediti upravu posve prema ustanovam ovoga zakona, slobodno je s privolom kralj. zemalj. vlade prema shodnosti odustati od provadjanja svih ustanovah zakona.

Svakako ima biti zajamčeno redovito namirivanje poreza i inih javnih teretah zemljištne zajednice.

V. Konačne ustanove.

§. 95.

Potanje ustanove o sastavljanju pravilnikah, prvom uredjenju zemljištnih zajednicah, poslovnom redu razgovornih oblastih i o postupku, izdat će zemaljska vlada naredbenim putem.

§. 96.

Globe, ubrane u smislu ovoga zakona, teku u zakladu za promicanje gospodarskih svrhah, utemeljenu zakonom od 25. rujna 1881. (sbornik br. 72.)

U slučaju neutjerivosti pretvara se kazan globe i to za svakih pet forintih u zatvor od 24 sata.

§. 97.

Ustanove ovoga zakona neprotežu se na diobe občinskih pašnjaka, zamenute prije kriješti ovoga zakona.

§. 98.

Stavljuju se izvan kriješti svi zakoni i propisi, stojeci u protuslovju s ovim zakonom, naročito zakon od 7. veljače 1892., kojim se vrijemo uredjuje pravo dieliti občinske pašnjake (br. 18. sbornika od godine 1892.).

§. 99.

Zakon ovaj stupa u kriješto danom proglašenja.

§. 100.

Provjeda ovoga zakona povjerava se banu.

Dano u Beču dne dvadeset i petoga travnja godine hiljadu osam sto devetdeset i četvrte.

(M. P.) Franjo Josip v. r.

Imbro pl. Josipovich v. r.

Dragutin grof Khuen-Héderváry v. r.

Štap i štапarenje.

Piše Prokop Agjić, šumar I. banske imovne občine.

U zadnjem se desetgodištu veoma mnogo uporabljuje i izvozi iz ovih kraljevinah štap (palica, batina) kao surovina u inozemstvo, a pošto mu je u posljednje vreme znatno i cieno poskočila, to sam si stavio za zadaću, da ovom razpravicom pretresem pitanje: nebi li bilo shodno urediti šumu na potrajno štапarenje?

Štap ili palica jest stabalce iz sjemena ili iz panja odnosno korena poraslo, bilo od ma koje vrsti drveća, 18 do 32 milimetra debelo.

Ovo stabalce se izvadi sa korenom ili se odreže na pridanku, zatim se u visini od 15 metra prevrši, pa je tako štap kao surovina gotov.

Iz ove surovine prave se štapovi za podbačanje ili za sunco- i kišobrane.

Po vrsti drveća mogu biti štapi razni, dapaće mogu reći da nema vrsti drva a ni grma od kojeg se mladica za štap upotriebiti dala nebi, samo ako odgovara gornjim dimenzijam. Danas se najviše traže mladice hrastove, dudove i kestenove. Hrastove radi svoje tvrdoće, dudove radi svoje liepe žute boje, a kestenove radi svoje osebuđnosti. Ova se sastoji u svojstvu da ako se u dobi mezge kora i liko na kestenovoj mladici ozlede, na ozledjenom mjestu naraste kvržica. S toga prave na kestenovih mladicah umjetne kvržice pravilno pona-mještene, pak takav štap dolazi u prodju pod imenom „Congo štapa“, a ovo kvržičarenje zovu „congiranje“ ili „cvikanje“.

Glede uporabe, dobave i sjećanja mladicah za štapove, a napose kestenovih, koje imadem ovdje u mojih srezovih pred očima, napomenuti mi je slijedeće: počam od tridesete godine daje kestenov panj najjače izbojke. Svaki takav panj dade već prve godine nakon posjeka do 50 izbojaka, dočim doj duće godine opet nove mladice izbija. Takav panj je nalik gnjezdu okruženom samimi okomitimi štapići. Ako je panj stariji to imade i preko stotine takovih izbojaka.

Jedno jutro može dati preko 5000 valjanih štapovah, a plaća se za štap na korjenu, za mladicu, po jedan novčić. Valjan štap je onaj, koji uz propisanu dimenziju nema na sebi naravne kvržice iz koje bi imala nova grančica izbiti ili je jur izbila.

Štap se sjeće koncem druge godine kasno u jesen te kroz cielu zimu, a može se sjeći naravan obao, ili congiran. Nadmaši li kestenova mladica 32 milimetra debljine, tad se neuporabljuje, već se ostavi da u kolac ili letvu poraste.

Congiranje se preduzima u proljeće u dobi mezge i to sa klieštima, koje su nalik običnim, no s tom razlikom da imadu na štipalicama oštru kukicu, najbolja je u slici slova S. Razmak štipalicah iznosi 30 milimetara. Ovakovimi kliešti se po volji jedno- ili dvogodišnji izbojak uštipava, a posljedica toga jest kako sam jur rekao, da se na onom mjestu načini tečajem dalnjeg razvoja kvržica.

Ovaj posao obavljati rekao bi da je skupocjen, ali to ne stoji, jer je jedan radnik kadar na dan 200 štapovah uštipati; dakle posao ovaj ide dosta

brzo od ruke. Nu s toga ovakovi uštipani štapovi imadu i veću vrednost u prodji. Najbolje se pako plaćaju oni štapovi koji se vade sa korenom, jer takovi imadu naravnu kvrgu na kraju, koja se najbolje uvažuje.

Sa racionalno-gospodarstvenog gledišta nebi bilo shodno takovo upotrebljivanje, ali kesten imade i tu osebujnost, da će, ako se trogodišnja mladica savije i položi kao grebenica, iz svakog joj pupa odmah prve godine izbiti nova mladica, onakovu tad možemo dojduće godine congrirati, a u jeseni grebenicu skupa sa mlađicama izvaditi, i tako možemo naravnih, ali umjetno priugotovljenih kukah ili kvakah dobiti.

Štapovi sad bili koje mu drago vrsti dolaze u prodju kao surovina pod sljedećimi razredi vrstnoče i to: „primisima“, to je štap točne dimenzije bez ikakve naravne kvržice, te neozledjene kore; zatim „prima“, to je štap isto takav samo što duljina varira od 120 do 150 cm. te konačno „scart“ koji može imati samo jednu naravnu kvržicu, debljina mora biti jur spomenuta, dočim duljina nesmije biti izpod 100 cm. Ako se na štalu naguli kora to gubi na vrednosti, jer kao takav nije uporabljiv, pošto prigodom kuhanja oguljeno mjesto počeri.

Još su mi poznate neke činjenice, o priugotavljanju štapovah, pak ču i te napomenuti. Štap prije no bude savršen produkt za prodju, mora da prodje sljedeći metamorfozu:

1. Čim se usječe, dodje u ruke radnika koji mu ocjeni sposobnost, zatim mu taj priredi duljinu te ga predaje

2. radniku, koji ga meće u odugački kotao vodom napunjeno, koja vavjek vrije. Nakon polsatnog kuhanja vadi ovaj štapove te ih predaje

3. radniku u radionici, koji ga odmah oguli, stavi u kalup za savijanje, te ga savije po potrebi, zatim ga ovako još topla drži u posebnom kalupu, doklen se ne ohladi, a po tom ga daje

4. radniku u spremnici; koj ih ponovo sortira te ih u obične vreće trpa i to stoga da se ne izgrbave.

Ovako napoli surovina, šalju se ti štapovi u tvornicu, sada obično u Englezku, a tamo se istom usavršuju, te k nama opet kao gotov štap dolaze naravno uz skuplju cenu.*

* Tvornicah koje surovinu izradjuju u gotovu robu, imademo medju inim takodjer u Karlovcu i u Bregani kraj Samobora.

Po izvještaju austro-ugarskoga konzula u New-Yorku, uvaža se u novije doba jako puno štapovah iz naše monarkije u sjevernu Ameriku. — Naročito bavi se tim poslom agent Otto Kaff (u New-Yorku, 69 Street) za kojeg izvjestitelj tvrdi da je pouzdan, i čijim posredovanjem je lanjske godine od nas u Ameriku izveženo štapovah u vrednosti od 300,000 for. Najboljubljenije vrsti su 1—4 godine stare šibe od Mehadija trešnje, jasena i kestena. Sve ove vrsti izvažaju se u sirovom stanju. Za 1000 šibah trešnjevih 18—20 mm. debelih plaća se 400 for. za one 20—30 mm. debole 600 for. Ciena stotini palicah bagremovih iznosi 80—100 for., kestenovih 300—400 forinta.

Dakle kako se vidi ne zadaje ta industrija velika truda, a na protiv nosi liepu korist, s toga i nije čudo da je u novije vrieme znatno poskočila ciena štapovima.

Ako dakle preporučam štaparenje, mislim da se neću ogriešiti o šumarsku znanost, ali uz ograničenje da se to samo tamo preduzima, gdje to narodno gospodarstveni odnosaši dozvoljavaju.

Prva banska imovna obćina imade upravo takovih kestenikah, koji nikome nikakove koristi ne davaju n. p. srez „Petrova gora“, to je malom iznimkom sve goli kesten. Okolišni narod nije šume gladan pa na ova šumišta imovne obćine ni negleda, jer nemaju zanj nikakove vriednosti, sve je kržljavo, dočim mu je u neposrednoj blizini državna šuma, tako rekuć neizcrpiva, a iz koje se dobiva raznovrstan materijal i onako mnogo jeftinije nego iz šumah imovne obćine. Pogledamo li u sastojnopus gospodarstvene jedinice „Petrova gora“ to ćemo odmah u njem viditi sa kakovom šumom imademo posla. Tuj su mnogobrojni odsjeci, neuredne dobe t. j. kesteni od jedne do 100 godina stari, neuredno po šumištu namješteni. Površina tog neurednog šumišta iznaša do 400 jutara. Tu bi bila prilika da imovna obćina uvede štaparenje i to u vlastitoj režiji. Pravoužitnici ne samo da neće prigovarati, dapače njima bi štaparenje u prilog bilo, jer bi im se mogla i pašarija dozvoliti (?) dočim im sada za ledji t. z. „branjevina“ leži, što u istinu nije drugo, no neprilika žiteljem i upravi. Ja sam imao kroz pune četiri godine upravlјati ovim srezom, te u svem neznam dali sam više od 30 prost. met. goriva doznačio, a gradiva ni klipe, jer ga niti nema.

Kad bi imovna obćina ovo šumište, koje je kroz kestenovo, na panj stavia, te si potrajno šumarenje nizke šume kako navedoh u svrhu štaparenja uvela, to bi ona već treće godine imala dohoda kod 20.000 forintih ili popriječno godišnje najmanje 6.000 for.

Manipulacija je vrlo jednostavna, s toga ni trošak nebi bio velik. Mi imademo vještih lugarah koji bi uz malu pouku taj posao veoma lako rukovodili. Na prigovor dali se mogu štapovi vavjek prodati, dajem siguran i jestan odgovor, jer dok bude u običaju poštapanje zatim nošenje sunco- i kišobranah, dotle će biti prodja i štapovima.*

* Mi smo u tom pogledu nješto hladnokrvniji, pa se bojimo, da će tu industriju moda, kako ju je rodila i ukopati. Taj posao već ove godine „nevruće“ tako silno kao što je to bilo još prije godinu, dve. Ako se i neprotivimo da se na malih, po strani ležećih česticah, koje stoje predhodno izvan pravog svojeg uporabnoga doba, pokusa radi štaparenje uvede, to ipak nebismo mogli u onih šumah, kojim je zadatak brinuti se za potrajanje ovlašteničkih potreba, takovog gospodarenja zagovoriti. Jedino u onih predjelih gdje je dosada vinova loza ovećim terrainom vladala, ter gdje su izpod vinogradah ili u njihovoj neposrednoj blizini bili osnovani kolosjeci, moći će se štaparenje održati, ali samo dotle, dok se gorice neregeneriraju. Čim te pođrastu, ter će trebati po starom običaju kolja, a nješto jačeg za amerikansku, no je trebalo za našu dosadanju pitomu lozu, — nestati će, bojimo se i štaparenja. Uredničtvo.

Nu ciena može biti relativna ali to nas ni najmanje nemože smetati, jer da se 10 komada štapovah za jedan novčić na panju prodaje, to i taj prihod jošte uviek dobro rentira označenu vrst gospodarenja.

Osim ove gospodarstvene jedinice imade jošte i drugih u kojim je tako-djer ne uredno dobno-razredno stanje, pak bi se i odanle mogli štapovi vaditi, ako se i nebi trebala štaparska obhodnja urediti, što bi na svaki način liep dohodak imovnoj obćini koja je i tako pasivna nosilo, a na protiv nebi se ništa štetovalo.

Kesten se kod nas rabi lih za kolje, prošće i ogradu, kadikad za običnu gradju; veoma riedko kao gorivo, a ponajviše za ugljen.

Napomenem li još da kesten uspjeva najviše u onih predjelih ove banovine gdje imade u obilju inovrstne šume, imovne obćine i državne, to mislim da je podpuno opravданo da se štaparenje uvede.

Rekao sam da bi imovna obćina morala da štaparenje preduzima u vlastitoj režiji, a to opravdavam time što sam naveo da se potrajno šumarenje uvede, ovo pako može samo strukovnjak provadjati.

Druga bi bila odatle i ta korist, što bi mogli dužnici imovne obćine svoju dugovinu odraditi, a imovna obćina došla bi svejedno do gotova novca.

Dakle sve ove činjenice odobravale bi taj postupak pa stoga mislim da bi valjalo po najprije sastaviti potrebitu osnovu u ovom smjeru, te na temelju iste odmah štaparenje uvesti.

Konačno velim i to, da ako i nebi ova imovna obćina imala bog zna kakova dohodka to sam siguran da izgubiti ne možnji ništa, jer se i onako samo stavljanjem na panj ili sadnjom, mogu ovoimovinska kestenova neuredna šumišta u pravilno stanje privesti.

Udova šumara urbar. obćina.

Pošto mi sve do sada nije niti jedan slučaj iz službovne prakse poznat, kujim načinom se urb. obć. (tako zvani kot.) šumari, odnosno njihove udove i sirotčad po ustanovah vladine naredbe od 4. ožujka 1871. br. 2144 umirovljuju, to se laćam pera, da opišem jedini poznati mi slični slučaj. Evo ga:

Moj predšastnik pokojni G. S. imenovan bi dekretom kr. velikog župana u Osieku od 23. travnja 1884. broj 4855. obć. šumarom, za doljno-miholjački šumsko upravni kotar, te položi službenu prisegu 9. svibnja 1884. kod kr. podžupanije u Osieku.

Za stalno namještenje postavljeno mu je u dužnost, da u roku od jedne godine položi višji šumarski državni izpit. Do svoje ali smrti nije drž. izpita položio.

Svojega službovanja nije prekidao, dok se god. 1892. težko nerazboli. Uzev dopust, ode na liečenje u Pečuh, gdje i umrie 5. rujna 1892. u 41. godini dobe svoje. Iza sebe ostavi udovu i troje nejake dječice.

Udova J. S. zamoli kr. županijsku oblast u Osiku, da joj se u smislu . 24. norm. naredbe od god. 1871. br. 2144 sloveće ob upravi i gospod. u obć. šumah, dopita mirovina i uzgojnina za djecu.

Kr. županijska oblast odpisom svojim od 6. studena 1892. br. 9279 izda kr. kot. oblasti u D. Miholjcu nalog, da pozove obć. zastupstva cijeloga kotara, neka ista delegiraju po 2 člana iz svoje sredine, pak da izabrane članove pozove u sjednicu i da pod predsjedničtvom izaslanika kr. kot. oblasti, ti izaslanici riješe ovu molbu. Zaključak ove sjednice, imao se je predložiti obć. zastupstvu u svrhu da i ovo svoju reče, a kr. kot. oblast imala je tada u prvoj molbi te zaključke riešiti time, da strankam pristoji pravo utoka na županijski upravni odbor, u smislu §. 30. zakona od 5. veljače 1886.

Dana 15. veljače 1893. sastade se 14 obć. zastupnika u sjednicu, koja se je obdržavala u uredu kr. kot. oblasti. Bilo je već predvidjati, da će udova biti odbijena sa svojom molbom, kako je konačni zaključak tih izaslanika glasio.

Na temelju tog zaključka, izdade kr. kotar. oblast u Dolj. Miholjcu odluku, od 23. veljače 1893. br. 932. kojom se J. udova S. sa svojom molbom odbija navev zato one razloge, koje su ti dobri knezovi i birovi, onako mudri-aski i po svoju u tinji čas mogli. Proti toj odluci kr. kot. oblasti poslužila se udova utokom na žup. upravni odbor, koji svojim odpisom od 17. listopada 1893. br. 593. izda slijedeće rješenje. U rješenju tamošnjega izvješća od 15. travnja 1893. br. 2145 kojim se predlaže utok g. J. S. udove kot. šumara proti riešitbi te kr. kot. oblasti od 22. veljače 1893. br. 932 u predmetu molbe za podjelenje mirovine, obskrbnine i pogrebnih troškova, zaključio je ovaj uprav. odbor u današnjoj sjednici pod. toč. 755 sj. zap. da se utok udove kotar. šumara g. J. S. na temelju §. 24. privremene naredbe visoke kr. zemaljske vlade od 4. ožujka 1871. br. 2144 i na temelju propisah sadržanih u zakonu od 10. ožujka 1892. ob umirovljenju i obskrbi zemaljskih uredovnika i službenika, njihovih udovah i sirotah u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji u cijelosti uvaži, pa se ovim određuje, da se udovi pokojnoga kot. šumara G. S. g. J. S. u smislu §. 34. zak. od 10. ožujka 1892. od plaće 50% u ime mirovine opredjeljuje, a njezinoj djeci Eugeniji, Heleni i Guidi po propisu §. 41. uzgojnina u jednoj šestini mirovine svakomu djetetu do dobe propisane u §. 39. zakona od 10. ožujka 1892., te konačno u smislu §. 51. spomenuta zakona od 10. ožujka 1893. toč. a), pogrebnina u iznosu tromjesečne plaće dopituje.

Sljedstvom ovoga zaključka poziva se ta kr. kot. oblast, da odnosnu mirovinu, uzgojnинu i pogrebninu ustanovi, istu urb. proračunom osjegura i udovi J. S. u anticipativnih mjesecnih obrocih na biljegovanu, po župnom uredu i obć. poglavarstvu vidiranu namiru izplaćuje.

Ob ovoj riešitbi imade kr. kot. oblast obavjestiti udovu J. S. i područna obć. poglavarsvta time, da im presto stoji proti istoj uteći se na višu oblast.

Na temelju odpisa upravnog odbora izdala je kr. kot. oblast obćinam odluku 3. studena 1893. br. 6458 glede dužnosti doprinašanja k mirovini, ter je ista u godišnjem iznosu od 375 for. a pogrebnina u svoti od 125 for. osigurana u proračunih urb. obć., ali pošto obćine nepristaju na ovo rješenje, to su uložile utok na kr. zemaljsku vladu.

I tako očekujemo sada načelno rješenje*. Mi radoznali, a udovica sa svojom sirotčadi u strahu i trepni. A nije ni čuda, kad mora da čeka godinu i pol na ono, što ju po bogu i pravdi ide.

Strah nas je, da će obćinske šumare i u buduće takov udes biti. No pri tom je samo ta sreća, što temeljem zavedenog preustrojstva naše struke, takovih malo bude, pošto je zakonskim propisi zem. zajednicam pružena pričika, da upravu svojih šumah u buduće predadu u ruke kr. kot. šumarah, kao činovnikah zemaljskih, glede kojih valjaju u tih slučajevih oni isti propisi, koji i za ostale činovnike zem. polit. uprave.

Dolj. Miholjac u siječnju 1894.

Gašo Vac,
kot. šumar.

* * *

Dodatak uredničtva: Prvi slučaj odnoseći se na umirovljenje obć. šumara, odnosno na dopitanje mirovine njegovoj suprugi, desio se je godine 1890. u županiji varaždinskoj prigodom nastupa našeg službovanja ondje, koje je uzsljedilo u studenu iste godine. Godinu dana prije proveo je naime žup. upravl. odbor novo zaokruženje šumarijih, i razpisao nove natječe, počem se je zabilo, da jedan od do tada službovavših obć. šumara K. ponovno namješten nebje. Umjesto da je ovaj sada tražio bud mirovinu, bud odpravninu, životario je radje njakoliko mjeseci, dok nije konačno na se kidisao. Usljed udovičine intervencije, pošla je za rukom izmedju bivšeg stručnog izvjestitelja žup. oblasti i nje neka vrst nagode, koja je kulminirala u okolnosti, da će se udoviči pokojnoga K. podavati godišnja podpora u iznosu od 80 for. S tom odlukom nisu ali područne šumske kotaru upr. obćine bile zadovoljne i tako je došlo do molbenog tečaja, u kojem je predmet tako konačno rješen, da je udoviči dopitana mjesto podpore, mirovina. Za podpuno razbistrenje tog pitanja donosimo evo odnosna oblastna rješenja doslovno. Upr. odbor žup. varaždinske podnio je 6. prosinca 1890. pod br. 1415 U. o. kr. zem. vradi sljedeće izvješće, odnosno izdao je ovu odluku :

U poslusu visokog odpisa od 9. studena o. g. br. 3899/0. nut. izvješće se, da je županijski upravni odbor u svojoj dne 6. o. m. obdržavanoj sjednici pozivom na gornji visoki nalog, utočni predmet upravnih obćinah Krapina, Pregrada, Hum i Vel. Trgovište odnoseći se na odluku kr. županijske oblasti varaždinske, od 14. lipnja o. g. broj 4958 kojom je M. K. udoviči preostaloj iza kot. šumara krapinskog H. K. dopitana godišnja podpora od 80 for. plativa po onih upravnih obćinah koje su u tadanji šumske kotar krapinski spadale u

* Biti će samo u interesu stvari, ako ćete nam isto u svoje doba pripisati izvoljeti.

razpravu i pretres uzeo, ter zaključio : da se utoci gore pomenutih občinah odnosno občinskim zastupstvah, po §. 30. točki 1. zakona od 5. veljače 1886. o upravnih odborih u županijah i to oni: upravnih občinah Krapina trg., Hum na Sutli i Pregrada, koji su napereni proti principu podpore kao neosnovani imadu ukinuti, ter donešena župan. oblastna, napadnuta odluka u pogledu merituma potvrditi, a utok zastupstva upravne občine Vel. Trgovište uložen samo proti nepravilnoj reparticiji, uvažiti, odrediv podjedno, da su niže naznačene upravne občine dužne M. K. plačati godišnju podporu u iznosu od 80 for., — i to iz sljedećih razlogah :

1. M. udovi K. pripada godišnja podpora iz razloga jer je njezin pokojni suprug kao občinski šumar spadao u kategoriju onih činovnikah koji imadu pravo na mirovinu, pošto je ista ovim §. 25. normat. naredbe od 4. ožujka 1871. br. 2144 o. unutar. sloveće ob upravi i gospodarenju občinskim šumama osigurana ustanovom: „Oni (občinski šumari) imadu pravo na mirovinu po propisih za državne činovnike postojećih.“

2. Obstajeći propisi u pogledu umirovljenja državnih činovnikah propisuju : „ako činovnici ili državni službenici postanu za službu nesposobnimi ili n e p o t r e b n i (entberlich); tad dobivaju već prema njihovom službovnom odnosašu ili mirovinu obzirom na službovne godine, ili prinos za uzdržavanje života, ili odpravninu.

S udovom i sirotčadju imade se postupati prema kategoriji činovnika, u koju spadaju.

Samo oni mogu stavljati zahtjev na mirovinu za se i svoje udovice, koji su dekretom i godišnjom ploćom s t a l n o namješteni, barem najmanje 10 godina službovali, ter službe nisu dobrovoljno napustili već su od države kao za službu nesposobni ili n e p o t r i e b n i odpušteni“.

Iz ove odredbe proizlazi, da je kotarski šumar H. K. imao pravo na mirovinu, iz razloga a) što je glasom dekreta od 3. kolovoza 1872. br. 243 pres. po upravitelju županije varaždinske imenovan kotarskim šumarom krapinskim, u kojem je svojstvu glasom uredovne sviedočbe poglavarstva sl. i kr. povelj. trga Krapine od 29. studena 1890. broj 3021 neprekidno službovao sve do 30. ožujka 1888. godine, indi ukupno 15. godinah i 7 mjesecih, dakle više nego 10 godina;

b) što je glasom istoga dekreta bio namješten u stalnom svojstvu, i c) što H. K nije 30. ožujka 1888. svoje službe samovoljno odnosno dobrovoljno napustio, već ju je morao napustiti, jer je prigodom organizacije šumsko-upravnih kotara na njegovo mjesto izabran drugi šumarom, uslijed česa je K. postao nepotreban (entbehrlich), pak bi ga kao takovog temeljem postojećih gore pod točkom 2. naznačenih propisah, godišnja mirovina bila išla, da je za nju zamolio bio.

3. To učiniti propustio je K. već je živio u stanju razpoloživosti sve do 7. listopada 1889. kadno si je u sedam sati na večer, hitcem iz revolvera oduzeo život. Usljed ove okolnosti, a pozivom na odpis od 20. veljače 1825. izgubile bi udova i sirotčad uvjetno naslov na mirovinu, jer je suprug odnosno

otac život dokončao samoubojstvom, — ako se je to zbilo u stanju ubrojivosti. Odnosni propisi sloveći ob razpravi u pogledu ovlaštenja na mirovinu u ovakovih slučajevih odredjuju sliedeće: „Razpravi o mirovini imade se priložiti ovjerovljeni prepis iztražnog zapisnika, u kojem imade biti sadržanim mnjenje k očevidu prizvanih lječnikah, da li je prema svim okolnostim samoubojstvo počinjeno u stanju ubrojivosti.

Istodobno imade se u takovom slučaju pridonjeti o uredovanju premi-nulog uredovna potvrda, da istomu u tom pogledu nepada u grijeh takov pre-kršaj, po kojem bi o b s k r b a njegovoj rodbini propala. Na prekršaje preminulih službenikah, koji bi imali za posljedicu samo disciplinarnu kazan, a ne odust od službe, neima se kod odredbe o mirovinah ili podporah za udove i sirotčad nikakov obzir uzeti, ako nije još za života službenikova proti njemu donešena odluka, kojom bi bio snijen na način ili plaću“. (Prev. riešenje od 9. svibnja 1840.)

Ove olahkoćujuće okolnosti dadu se u prilog dopitanja podpore udovi M. K. podpuno uporaviti. Akoprem se k pregledanju liešine prizvani liečnici, konstatovav ~~samoubojstvo~~, nisu izjavili u kakovom je duševnom stanju isto izvedeno, to ipak proizlazi iz zapisnika spisanog 7. listopada 1889. prije pregledanja liešine, da se je već u noći od 6 na 7. listopada na pokojniku opažalo čudno ponašanje, koje se očitovalo u tom, da je nekako desperatno hodao iz sobe u sobu, da je iste zatvarao, da se je tako mučaljivo ponašao.“ Uvaži li se jošte okolnost da je iza gubitka službe živio sa obitelju — jer bez imetka i ikoje privrede, veoma oskudno, da je isti bio glasom izvještaja kr. kotarske oblasti krapinske dtto 12. listopada 1889. br. 5731 ex 1889. odviše odan piću, to se može uzrokom samoubojstva posmatrati zdvojnost, dakle stanje abnormalno i neubrojivo, koje okolnosti i kralj. kotarska oblast krapinska u svojem gore iztaknutom izvještaju navadja i koje se dadu deducirati iz vre-mena kad je samoubojstvo počinjeno kao i iz okolnosti, da si je K. jošte dva sata prije smrti dao doneti vina. Pošto jošte iz uredovne svjedočbe izdane po po-glavarstvu trga Krapine dtto 29. studena 1890. broj 3021 proizlazi, da istomu nije poznato da bi H. K. ikada kažnen bio, a iza njegove smrti takova pri-javu oblastim stigla nije, to se u obih gornih okolnosti stiču indicija, koja za dopitanje podpore udovi M. K. govore, pak joj se iz tih razloga ista i dopituje.

4. Reparticija tangentah prinosa pojedinih upravnih občinah k podpori, temelji se na tangentih prinosa godišnjeg što no ga je pojedina upravna občina k placi kot. šumara doprinosiла.

5. Konačno se ustanavljuje, da je M. udova K. napadnutu županiju. odluku glasom dostavnice dne 14. srpnja 1890. primila, da se proti njoj pravnim liekom poslužila nije, prema čemu se ista prama njoj pravomočnom posmatrati imade.

6. Pošto ostale ustanove u govoru stojeće odluke županiju. oblasti napad-nute nisu, to županiju. upravni odbor nije obnašao o istih išta zaključiti.

Na ovu odluku izdala je kr. zem. vlada pod 28. ožujka 1892. br. 755 sljedeće svoje meritorno riešenje:

Riešavajući tamošnje izvješće od 6. prosinca 1890. br. 1415 u. o. koje je ovamo podnešeno u predmetu utoka upravnih občinah Krapina, Pregrada i Hum proti odluci tamošnje kr. županijske oblasti od 14. lipnja 1890. br. 4058 kojom je udovi iza preminulog kot. šumara H. K. dopitana godišnja podpora od 80 for. plativa po onih upravnih občinah koje su na tadanji šumski kotar krapinski spadale, odpisuje kr. zem. vlada odjel za unutarnje poslove, pozivno na tamošnje izvješće od 1. siječnja 1892. br. 1701 u. o. što slijedi.

Prema ustanovam §. 24. norm. naredbe od 4. ožujka 1871. br. 2144 madu občinski šumari pravo na mirovinu po propisih postojećih za državne činovnike, po mirovinskih propisih pako pripada udovam državnih činovnika kod službovanja preko 10 godina mirovina.

Iz priležećih spisa proizlazi, da je kotarski šumar H. K. služio preko 10 godina, da je kod reorganizacije občinske šumarske službe pao u razpoloživost i ostao bez plaće i inih berivah sve do svoje smrti, koju si je zadao hitcem iz revolvera.

U normalnih odnošajih bi išla udovi iza K. mirovina u $1/3$ od njegove poslednje plaće godišnjih 500 for. dakle sa 166 for. 66 novč.

Tamošnja kr. županij. oblast negledeći na okolnost, da je K. život dokončao samoubojstvom, a da bi uslied toga njegova udova izgubila pravo na mirovinu, ako se liečnički ne konstatira stanje samoubojice abnormalno i neubrojivo, odredila je odlukom od 14. lipnja 1890. br. 3958, da su uprav. občine Gjurmanc, Sv. Križ, Kraljevec, Klanjec, Veliko Trgovište Hum i Pregrada dužne dati udovici, u razpoloživom stanju preminuloga šumara K. novčanu podraru u iznosu godišnjih 80 for.

A upravni taj odbor, smatrajući uzrokom samoubojstva zdvojnost, dakle abnormalno i neubrojivo stanje, zaključio je u svojoj dne 6. prosinca 1890. obdržavanoj sjednici, da se utoci občinskih zastupstvah, napereni proti principu podpore imadu odbiti, te je gore pomenutom odlukom kr. županijske oblasti izrečenu podraru od godišnjih 80 for. usvojio.

Pošto se upitni zaključak nije osnivao na mirovinskih propisih, jer se podrara u nijednom slučaju ne daje u ime mirovine, i pošto je trebalo izreći da se dade mirovina, budući, da se priznaje abnormalno i neubrojivo stanje pokojnika, to je obnašla kr. zem. vlada odjel za unutarnje poslove, napadnutu odluku županijske oblasti a ujedno i tamošnji zaključak od 6. prosinca 1890. br. 1415. kojim se rečena odluka županijske oblasti u pogledu merituma usvaja, odputom utoka potvrditi stim preinačenjem, da se M. udovi šumara H. K. mjesto neizpravno dozvoljene podrare godišnjih 80 for. dopituje propisom odgovarajuća mirovina godišnjih stošestdeset i šest forinta 66 novčića (166 for. 66 novčića).

Skrižaljke za kubiciranje domaćih bukovih sastojina.

U slijedećem priobćujemo skrižaljke za kubiciranje stojećih bukovih stabala, mjerenjem stabla u prsnoj visini, kako ih rabe nekoje državne šumarije kod ustanovljenja drvne množine za prodaju opredijeljenih bukovih stabala manje vrednosti.

Akoprem je obće poznato, da su stabla od jednake debljine različitog kubičnog sadržaja i onda, ako im je inače i visina jednak, to je ipak nedvojbeno, da korektno postupamo kad se u praktičnom životu služimo popričnim brojkama, koje kao kubične množine rabimo kod kockovanja stabla stalnih debljina i visina.

Ovakove poprične brojke pokazuju nam niže odtisnute skrižaljke, koje su za nas i naše odnošaje već i stoga od osobitoga interesa, što se sastavak istih osniva na mjerenu i kubiciranju mnogobrojnih pokusnih stabala u području kr. šumarija u Sokolovcu i u Rujevcu.

Spomenuti nam je, da se državna šumska uprava u pojedinih šumarija, kod prodaje bukovog drva manje vrednosti na panju, već odavna ravna po podatcima tih skrižaljka. Tako n. pr. prodaje se skorom cieokupni godišnji prihod kr. šumarija u Sokolovcu, Pitomači, Ivanovu selu i Ivanskoj pojedinim žiteljem i trgovcem pomoćju ovih skrižaljka, a kod prodaje bukovine u području kr. šumarije u Kalju na drvorezno poduzeće u Vrbovskom, kao i na prvo hrvatsko društvo za proizvodjanje stakla u Osredku, rabi se jedino skrižaljka za kubiciranje bukovih stabala srednjega uzrasta. Može se dakle reći, da je uporaba ovih skrižaljka u praktičnom životu već udomaćena.

Uporaba ovih skrižaljka u veliko je olakšana time, što je kr. državni šumarnik g. Julijo Kuzma, koji je ove skrižaljke sastavio i grafički predočio u šumarskom pavilonu jubilarne izložbe u god. 1891., udesio po podatcima ovih skrižaljka promjerke tako, da nam promjerka prigodom mjerjenja stabla odmah pokazuje kockovni sadržaj istoga. Ovakove promjerke vidili smo prigodom posljednje glavne šumarske skupštine u dvorani gospodarskoga društva, te osvjeđočiv se o uporabljivosti istih, ne možemo ino nego da preporučimo ovaj produkt domaće industrije, koji se, akoprem je čisto hrvatskim napisima providjen, često nabavlja i izvan granica domovine naše*. Kako se te promjerke osim toga dadu spretno rukovati, kako je poslovanje s njima okretno i brzo, to nebi smjelo biti niti jedne šumske uprave u Hrvatskoj i Slavoniji, koja se nebi služila ovimi promjerkama. Umjesto uporabe kojekakovih novo-izumljenih promjeraka, kojih konstrukcija redovito ide na račun okretna i olahka rukovanja, preporučamo uvedenje gornjih promjeraka u šumarskih upravah što toplije već i zato, što će si njihovom uporabom, u siečini uredujući činovnik najmučniji dio posla uštediti.

* Promjerke se dobivaju kod stolara braće Kovačić u Zagrebu, Preradovićeva ulica br. 43.

Evo odnosnih skrižaljka:^{*}

Skrižaljka

za kubiciranje stojećih bukovih stabala slaboga uzrasta mjerenjem promjera u prsnoj visini.

Promjer %m	m^3	visina m.									
11	0·05	8·0	41	1·17		71	5·09		101	10·81	
12	0·06		42	1·24	15·0	72	5·26		102	10·99	
13	0·07	8·5	43	1·32		73	5·44	21·5	103	11·16	23·5
14	0·08		54	1·41	15·5	74	5·62		104	11·33	
15	0·09		45	1·50		75	5·81		105	11·50	
16	0·10	9·0	46	1·60	16·0	76	6·00		106	11·67	
17	0·11		47	1·70		77	6·19	22·0	107	11·84	
18	0·13	9·5	48	1·80	16·5	78	6·39		108	12·01	
19	0·15		49	1·90		79	6·59		109	12·17	
20	0·18	10·0	50	2·01	17·0	80	6·80		110	12·33	
21	0·21		51	2·12		81	7·01				
22	0·24	10·5	52	2·24		82	7·21				
23	0·27		53	2·36	17·5	83	7·41	22·5			
24	0·30	11·0	54	2·48	18·0	84	7·61				
25	0·33		55	2·61		85	7·81				
26	0·37		56	2·74	18·5	86	8·01				
27	0·41	11·5	57	2·87		87	8·21				
28	0·45		58	3·01	19·0	88	8·40				
29	0·49		59	3·15		89	8·59				
30	0·54	12·0	60	3·30	19·5	90	8·78				
31	0·59	12·5	61	3·45		91	8·97				
32	0·64		62	3·60		92	9·16				
33	0·69	13·0	63	3·76	20·0	93	9·35	23·0			
34	0·74		64	3·92		94	9·54				
35	0·79	13·5	65	4·08	20·5	95	9·73				
36	0·85		66	4·21		96	9·97				
37	0·91	14·0	67	4·41		97	10·09				
38	0·97		68	4·58		98	10·27				
39	1·03		69	4·75	21·0	99	10·45				
40	1·10	14·5	70	4·92		100	10·33				

* U pogledu uporabe samih skrižaljka mislimo da neimamo puno dodati. Koja skrižaljka da se na koju sastojinu aplicira, ustanoviti ćemo lahko u šumi, ako nakon klupiranja više normalno uzraslih stabala, izmjerimo njihove visine. Odgovaraju li ove približno onim visinam, koje su sadržane kod dotičnih prsnih promjera u pojedinim križaljkama, to ćemo za kockovanje dotičnu skrižaljku, gdje je harmonija između promjera i visine najpodpunija, opravdano rabiti moći.

Skrižaljka

za kubiciranje stojećih bukovih stabala srednjeg uzrasta mjerjenjem promjera u prsnoj visini.

Promjer $\frac{cm}{m}$	m^3	visina m.									
11	0·06	10·0	41	1·48	20·5	71	6·04		101	12·81	
12	0·07		42	1·58		72	6·25		102	12·03	
13	0·08	10·5	43	1·68	21·0	73	6·46		103	13·26	
14	0·09	11·0	44	1·78		74	6·67		104	13·47	
15	0·11	11·5	45	1·89	21·5	75	6·88		105	13·69	
16	0·13	12·0	46	2·00		76	7·09		106	13·90	
17	0·15		47	2·11	22·0	77	7·31		107	14·11	30
18	0·17	12·5	48	2·23		78	7·53		108	14·32	
19	0·19	13·0	49	2·35		79	7·75		109	14·52	
20	0·23		50	2·48	22·5	80	7·98		110	14·72	
		13·5									
21	0·26		51	2·61	23·0	81	8·21				
22	0·29	14·0	52	2·74		82	8·44				
23	0·32		53	2·88	23·5	83	8·67		29·0		
24	0·36	14·5	54	3·02		84	8·90				
25	0·40		55	3·17		85	9·13				
26	0·44	15·0	56	3·32	24·0	86	9·36				
27	0·49		57	3·47	24·5	87	9·59				
28	0·54	16·0	58	3·63		88	9·83				
29	0·59		59	3·79	25·0	89	10·07				
30	0·64	16·5	60	3·96		90	10·31				
31	0·70	17·0	61	4·14	25·5	91	10·54				
32	0·76		62	4·32		92	10·77				
33	0·83	18·0	63	4·50	26·0	93	11·00				
34	0·90		64	4·69		94	11·23		29·5		
35	0·97	18·5	65	4·88	26·5	95	11·46				
36	1·05		66	5·07		96	11·69				
37	1·13	19·0	67	5·28	27·0	97	11·92				
38	1·21		68	5·45		98	12·15				
39	1·30	20·0	69	5·64		99	12·37				
40	1·39		70	5·84	27·5	100	12·59				

Mi smo kušali ove skrižaljke srovnati sa „bavarskim sadržajnim tablicama“, pak smo ustanovili, da se ovim najviše približuje skrižaljka „srednjega“ uzrasta, dočim su sadržine skrižaljke „dobroga“ užrasta, veće od onih u „bav. tabl.“ — Za što točniju i bolju analizu razvrstbine „slabi, srednji, dobri užrast“ bilo bi po uporabu skrižaljaka veoma poučno, kad bi iste sadržavale jošte podatke pokusnih ploha, a naročito podatke glede: tla, položaja, dobe, broja stabala, svote temeljnica, i kub. sadržine po jutru onih sastojinah, u kojih su pojedina stabla mjerena.

Uredništvo.

Skrižaljka

za kubiciranje stojećih bukovih stabala dobrog uzrasta mjerjenjem promjera u prsnoj visini.

Promjer <i>c/m</i>	<i>m³</i>	visina <i>m.</i>									
11	0·06	12·0	41	1·78	24·5	71	6·98	32·0	101	14·48	
12	0·07		42	1·89	25·0	72	7·21		102	14·72	
13	0·08	12·5	43	2·01		73	7·45		103	14·96	
14	0·11	13·0	44	2·13	25·5	74	7·69		104	15·20	
15	0·13		45	2·26		75	7·93		105	15·44	
16	0·15	13·5	46	2·39	26·0	76	8·18		106	15·67	
17	0·18	14·0	47	2·53		77	8·43	32·5	107	15·90	34·0
18	0·21	14·5	48	2·67	27·0	78	8·68		108	16·13	
19	0·23		49	2·82		79	8·94		109	16·36	
20	0·26	15·0	50	2·97		80	9·20		110	16·59	
				27·5							
21	0·29	15·5	51	3·12		81	9·47		111	16·82	
22	0·33		52	3·27	28·0	82	9·73		112	17·04	
23	0·37	16·0	53	3·43		83	9·99		113	17·26	
24	0·41	16·5	54	3·60		84	10·25		114	17·48	
25	0·45		55	3·77		85	10·51		115	17·70	
26	0·50	17·5	56	3·94	29·0	86	10·77	33·0	116	17·92	
27	0·56		57	4·11		87	11·03		117	18·14	
28	0·62	18·0	58	4·29	29·5	88	11·28		118	18·35	
29	0·69	18·5	59	4·47		89	11·53		119	18·56	
30	0·76	19·0	60	4·66		90	11·78		120	18·77	
				30·0							
31	0·83	19·5	61	4·85		91	12·03				
32	0·90	20·0	62	5·05	30·5	92	12·28				
33	0·98	20·5	63	5·25		93	12·53				
34	1·07	21·0	64	5·45	31·0	94	12·78				
35	1·16	21·5	65	5·66		95	13·03				
36	1·25	22·0	66	5·87		96	13·28				
37	1·35	22·5	67	6·08	31·5	97	13·52	33·5			
38	1·45	23·0	68	6·30		98	13·76				
39	1·56	23·5	69	6·52		99	14·00				
40	1·67	24·0	70	6·75		100	14·24				

Matuzalemski hrast.

Onomad dopade mi rukuh „Bosnische Post“ od 16. srpnja 1891. god. gdje sam naišao na viest, da se blizu sela Branovice u Bosnoj nalazi na jednom brežuljku matori orijaški hrast, kojemu starost na 2000 godina procjenjuju.

Ovaj zanimivi hrast, kojemu će biti teško igdje premca naći, mjeri u obodu 22 metra, do vršike krošnje 28 metara, a od zemlje u visinu da je 7 metara šupalj. Nutarnja šupljina debla iznaša u promjeru 5 metara a u šupljini hrasta da je njekoč imalo mjesta 65 momaka, valjda vojnika.*

Svakako se mora ovaj matuzalemske starosti hrast u današnje doba njekim čudovištem smatrati, pred kojim bi čovjek kapu snimiti morao, i diviti mu se; nu žaliti je, što dopisnik „Bos. Post“ nije naveo, koje vrsti je taj hrast, dali lužnjak ili kitnjak, koliko je visoko deblo do krošnje, i u kakovom stanju nalazi se još njegova krošnja, kakvu ima podlogu tla i položaj, što bi sve vredno bilo znati. Svakako bi trebalo taj hrast što točnije opisati i svjetopisno snimiti u svrhu, da mu se u povjesti hrastova, sačuva spomen; jer mu se premca u naših predjelih nebi više našlo, a nit ga je možda ikad bilo. Što se tiče dobe ovoga hrasta, kojega tamo 2000 godine starim drže, primjetiti mi je, da će to doba biti nješto pretjerano. Biti će to pako slučaj onda, ako su za ustanovljenje te dobe uzeli u račun godišnji prirast onih godovah, koji se nalaze odmah izpod kore, te na temelju širine tih godovah starost mu računali a to zato, jer znamo da je godišnji prirast drva na hrastu u prvom stoljeću najveći, dočim u kašnijih stoljećih intenzivnost prirastne snage pada. Na povoljnem tlu i položaju u naših slavonskih hrasticih iznosi godišnji prirast u drvu 3–4 milim. Ako li je i taj orijaški hrast na dobrom tlu i položaju rasio, to se može lasno i za njega na cielu debljinu godišnji poprični prirast drva sa 2·5 milim. računati, pa bi po tom računu, mogao i ovaj matori hrast svakako biti 1400–1500 godina star. Da je taj račun dosta siguran, sudim po drugih dakako slabijih hrastovih u lugovih, kod kojih nisam nigdje našao da bi godišnji prirast drva nabliž kore od 1·6–2 milim. slabiji bio.

Kako jur navedeno, mjeri ovaj hrast u obsegu 22 metra, što čini u promjeru debla 7 metara, od kojih dodje na polumjer 3·5 metra. Odbijemo li od tog polumjera 2·5 mtr. koji odpadaju na šupljinu to ostaje na obodu hrasta 1 metar debljine zdravog drveta. Uzme li se u račun godišnji prirast godovah sa 2·5 milim. to je trebalo za prirastak drva na 1 metar širine (debljine) — 400 godina, a na polumjer od 2·5 metra, 1000 godina. Kad bi se za nastalu trulost i njezin razvitak dala ista ona hypoteza postaviti, koja je postavljena za prirast, i kad bi u razvoju iste bilo u obće zakonah sličnih onim prirasta, tad bi se dalo po gornjem zaključivati, da je ovaj hrast počeo prije 1000 go-

* Na prvi mah čini se ovaj broj velik. No računamo li, da temeljnica tog promjera znosi 15·7 m.² i da na jednom četv. hvatu (3·59 m.²) može stajati 36 ljudib, tad se gornji broj, dapače još veći, pričinja vjerojatnim.

dina na srčini trunuti, te da je drvo prilazilo svakih 400 godina za 1 metar debljine od srca prema kori u trulež. Ova razmatranja mogla bi na toliko biti istini bližja, što sam kod iztraživanja starosti hrasta nalazio, da se hrast u naših predjelih na povoljnem tlu i položaju može u srčini debla lasno do 400 godina zdrav uzdržati, dočim nakon toga vremena da počne u srčini trunuti. Koliko iza toga vremena hrast još zdrav živiti može, zavisi naravno od stojbine i njegove individualnosti.

Da je ovaj u Bosnoj ponikli hrast izvanrednu starost postigao, svakako je riedak slučaj, i ljepta ponuka za fizioložka razmatranja. No svakako je ta okolnost prinosnikom istini, da još uvjek ne možemo kod hrasta ustanoviti granice glede okolnosti, koliko godina on u obče živiti može. Napokon primjetiti mi je, da bi se krivo radilo, kad bi cielu starost hrasta od 1500 god. htjeli protegnuti na sada preostalo zdravo drvo, koje bliže kore leži, jer je ovo upravo najmladje. Da se drvo od hrasta koj je postigao svoje tehničko uporabno doba dade najbolje kalati, razumije se samo po sebi, no ne radi toga, što je kako se obično veli to drvo od staroga hrasta, već obratno zato: jer je to drvo u najmladje i novije doba prirascivalo ter kao takovo dakako da neima više one žilavosti i spojne čvrstoće, kao drvo koje se nalazi u najboljoj dobi svoga porasta i napona.

I. E.

LISTAK.

Osobne viesti.

Ban kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je dosadašnjega pravoga učitelja na kr. gospodarskom i šumarskom učilištu u Križevcijih, Ivana Partaša, definitivno imenovati učiteljem šumarske struke na istom zavodu, te mu podjedno podieliti naslov „profesora“. — G. N. Nikodem, dosadanji knež. Thurn-Taxički nadšumar u Lekeniku, imenovan je kneževskim šumarnikom. — Srećko Neuberger, veletržac u Jasenak-Rieci i utemeljiteljni član našeg društva, zadobio je ugarsko plemstvo.

Družtvene viesti.

Pokrovitelja hrv.-slav. šumarskog društva, Njeg. Preuzvišenost bana Drag. grofa Khuen-Hedervarya, zatekla je težka nesreća, jer je dne 18. o. m. u obiteljskom gradu Nuštru, nakon duljeg težkog bolovanja, blago u gospodinu preminula odičena i neprežaljena mu majka presv. gospodja Angelika grofica Khuen-Belasi. Sveobčoj žalosti i duboko očutanoj sućuti, koje su povodom tim u cieoj zemlji do izražaja došle, priključujemo se i mi uz želju, bila visokoj pokojnici zemljica laha! — Čim je predsjedništvo za smrt visoke pokojnice doznalo, izrazilo je na ime šum. društva Preuzvišenomu pokrovitelju brzjavno smiernu i duboku sućue

Lovstvo.

Parenje tetrieba. Čim je stariji tetrieb tim se prije započme pariti. Ali onaj, koji ima dosta tetriebova u svom lovištu, mora nastojati, da one oroze postrelja, koji se prije vremena javljaju. Tim će on mlađim tetrebom pogodovati, a potomstvo u

lovištu osjegurati. Glede toga me je izkustvo podučilo, pa će o tome da spomenem. Dva uzakupljena lovišta, koja su graničila, imala su prilično iep broj divljači. Ljeti sam mogao svake večeri opaziti na čekalici četiri do šest orozah. Nu bilo je u tom ne baš malom lovištu samo jedno mjesto, i to najgora seljačka šuma, gdje su se u proljeću tetrobovi parili, pa se je spomenute godine tamо rano javljao jedan jedini oroz. Akoprem sam sve dielove lovišta dobro preiskavao, oroze danju često puta dizao, čuo se je u jutro uvek piev samo jednog tetrobe. Dugo sam ja to motrio, dok se nisam jednoga liepoga jutra dosjetio, da će valja sam taj oroz biti krv, što se drugi nejavljaju. Odlučih zato da će ga drugog jutra ustrieliti. Kako s mislih tako i učinih. Ja sam drugog jutra rano stigao na orozovo stajalište, i ustrielio ga, a poslije 14. dana javljala su se na tom mjestu četiri oraza, od kojih sam tada 3. svibnja još jednoga ustrielio, a ostala tri ostavio za daljni razplod kao i za parenje sliedeće godine.

U Bavarskoj ima njeka stara lovačka rečenica o tetrobu, po kojoj se lov ne smije prije Gjurgjeva započeti. Samo glede čisto starih orozah smije se u tom pogledu iznimka činiti.

Zaista čim ranije u godini, tim je lakše zaskakivanje na tetroba, samo ako pri tom vrieme nepokvari računa. A o vremenu kod tog lova sve ovisi. Jer kada bura duše i snieg pada, tada se neće obično orozov piev, ili ako se on i slabo javi, nije moći njegov slabašni glas od biesne bure primjetiti. Onaj tko još nikada nije čuo glas tetrobe za parenja, nego ga je samo kao dostojanstvenu pticu sa snažnim, u smrti poblijedelim kljunom vidio, taj u obće ne vjeruje, da taj poznati kolos ima sitan glas poput tanke žice. Najmanja žuna pravi više galame, kada šiljatim kljunom dube drvo, nego li tetroeb kad kljunom štroca.

Gdjekada uspje lov i usuprot oluje i nevremena. Jednom sam odlučio i obrekao, da će stanovitog starog tetroeba sutradan ustrieliti. Ali dok sam ja u obližnjoj gostoni nočio, koja je jednu uru hoda od mjesta parenja udaljena bila, navali vjetar, jaka bura i snieg. Usuprot svega toga bio sam sutradan u jutro na mjestu. Ugodnije je vani u lov makar i za burna vremena, nego li u smradu i medju buhamama mojeg noćilišta. Od mojeg tetroeba ni glasa. Ako mi se kadkada i pričinilo kao da čujem kroz vjetar njeki glas, sličan tetrobovom šklockanju to sam se, približiv se odnosnom mjestu brzo uvjerio, da to od oraza nedolazi, jer iz pred mene ništa poletjelo nije. — Bila je samo grana koja se je o stablo strugala. Zlovoljan obrišem opet snieg sa puške, kad ali začujem kao da nješto krili leprši, a časak kašnije ono karakteristično škripanje — kako se čuje i kod purana — kada ptica svoja duga krila po zemlji drlja. Oprezno stupim van na sječinu i iza jednog složaja hvatovah opazim pred sobom čitavo jato tetrobovah; starog crnog oraza kao gospodara u sredini harema svoga, kako spuštenimi krili i razširenim poput lepeze repom oholo od ženke do ženke šeće, te udarajuć krilima, u visinu od jednoga metra skače, približujući se sad jednoj sad drugoj svojoj milostnici. — Kada sam se te igre do sita nagledao, izpalim na oraza hitac, koji je svim njegovim ljubomornim brigam oko sakupljenih ljeputicah njegova roda, učinio kraj.

Uzgajanje i njegovanje kunića. Za uzgajanje valja upotriebiti samo takove životinje, kojim kolik glede vrsti, toliko i glede boje prigovora neima. Usuprot sve te opreznosti dogadja se tekom uzgajanja, da se čistobojni kunići izrode u raznoboje in dividue i tako šarene kako si ih niti neželimo. Zečice valja dobro hranići, osobito za mladosti, ali uz to nesmiju odviše odebalti. Za vremena, dok mlađi sisaju, nesmije zečicam ništa uzmanjkati. Za toga vremena treba im davati najbolju hranu i ako je moguće, mlika. Kada su zečice dobro hrnjene, tada mlađi veoma brzo rastu.

U doba parenja pušta se zec k zečici i ostavi se kod nje 2 do 3 dana. U slučaju, da zečica imade uza se još mlade, tada se pusti zečica 2 do 3 noći k zecu, jer je zec nemilosrdan otac, koji mlade znade izderati i na smrt izgristi. Poslije 30. ili

31. dan po oplodjenju, okoti zečica 4 do 8, riedko 10 do 12 mlađih. Mogu li se mlađi i sāmi braniti, tada se oni od zečice poslije oplodjenja odstrane. Inače se ostave mlađi kod zečice 10 do 14 dana poslije njezina oplodjenja. Kada su mlađi 6 do 8 nedelja ostarili, tada se istom pušta zečica, da se pari. Ako se prije tog vremena pare, to vrlo slabi mlađe zečice, a ni za njihovo potomstvo nije to dobro.

Već prvi ili drugi dan, kada se zečica okoti, valja pogledati, da li je ležaj u redu, da li su mlađi već suhi, da li su jedno uz drugoga odlučeno i da li svi žive. Mrtve valja odstraniti. Pri tom svem valja obzirno i nježno postupati, jer je svako trganje, bacanje i suvišno uznemirivanje, samo štetno.

Mlađi progledaju obično 17. dan. Ležaj valja provietriti tako, da se na njeko vrieme poklopac s ložnice odstrani. Osobito oprezno treba mlađe hraniti, jer to je upravo najopasnije kod uzbajanja kunića, da mnogi mlađi uginu.

Prelade se zečice nesmiju pripuštati parenju, dok ne odjačaju t. j. dok ne navrše $\frac{1}{2}$ do $\frac{3}{4}$ godine. Za zime, t. j. od listopada do veljače nesmiju se pripuštati k parenju.

Kunići trebaju dovoljno svjetla, čista zraka i čist, suhi stan. U nedelju dana najmanje jedanput im treba očistiti stan i dati novu stelju, koja može biti raznolika, ali je najbolja za to zobena slama. Osobito dobru stelju treba sterati skotnoj zečici. Za 12 do 14 dana poslije oplodjenja, zečica se počme krtožiti.

Tlo, gdje se zečica uležaji, treba kreolinom desinficirati i superfosfatom posuti. A i piljevina čini tlo suhim. Superfosfat spaja ujedno amonijak, tako da djubre postane vrednijim, a time se podjedno neugodna duha odstranjuje.

Popis u lovištu od 6. polit. obćina kotara zlatarskog, godine 1894. ubijene zvjeradi. Lovište u šumi i u polju 68.356 r. katast. jutara.

Koristne zvjeradi	Komada	Škodljive zvjeradi	Komada
Lanjacah	4	Jazavacah	1
Srnah	23	Divlji mačakah	5
Zecevah	919	Lisicah	38
Inovrstnih sisavacah	17	Tvorovah	8
Lještarakah	69	Lasicah	26
Trčakah	80	Inovrstnih sisavacah	2
Prepelicah	27	Orlovah i jastrebah	31
Divljih patakah	31	Sokolovah, piljugah, kobacah, posto-	
Šumskih šljukah	87	Ijakah	29
Kozicah	5	Sovah	32
Divljih golubovah	29	Vranah, svrakah	401
Bravenjakah i drozdovah	9	Inovrstnih pticah	26
Inovrstnih pticah	20		
Ukupno	1320	Ukupno	599
		Koristne zvjeradi ukupno	1320
		Škodljive zvjeradi ukupno	599
		Skitajućih se pasah i mačakah	65
		Sveukupno	1984

U Zlataru, dne 20. svibnja 1894.

Sl. Teklić.

*

Izkaz o ustrieljenoj zvjeradi koristnoj i štetnoj u lovištu vlastelinstva
Kutjevo i lovačkog Kutjevačkog družta na površini od 50.000 jutarah za
godinu 1893.

Koristne zvjeradi	Komadah	Komad vrijedi		Ukupno		Škodljive zvjeradi	Komadah	Komad vrijedi		Ukupno		Opazka
		for.	nč.	for.	nč.			for.	nč.	for.	nč.	
Srnah	12	7	—	84	—	Jazavacah . . .	35	1	—	35	—	
Zecevah . . .	286	1	20	343	20	Lisicah . . .	78	1	50	117	—	
Prepelicah . .	813	—	5	40	65	Divljih mačaka	25	1	50	37	50	
Divljih pataka	9	—	80	7	20	Kunah	21	4	—	84	—	
Šumskih šljuka	98	—	80	78	40	Tvoracah . . .	34	3	—	102	—	
Divlj. golubova	60	—	30	18	—	Lasicah . . .	29	—	—	—	—	
Bravenjaka . .	1416	—	10	141	60	Jastrebah . . .	298	—	—	—	—	
						Sovah	152	—	—	—	—	
						Svrakah . . .	489	—	—	—	—	
						Gavranah . . .	96	—	—	—	—	
						Ukupno	1257	—	—	375	50	
						Koristne zvje- radi ukupno . .	2694	—	—	713	05	
						Škodljive zvje- radi ukupno . .	1257	—	—	375	50	
						Skitajućih se pasah	80	—	—	—	—	
						Sveukupno	4031	—	—	1088	55	

Šumarski ured vlastelinstva Kutjevo.

Nova divljač. U nastojanju da se pomnožaju vrsti naše domaće divjači, pokušalo se je u novije doba izpustiti naše domaće kokoši u šumske srezove. Naročito je to s uspjehom kušao неки zakupnik lova u Bavarskoj nedaleko tirolske granice, a na to ga je sklonula okolnost što je već odavnina uspjeh tog pokusa bio u Španjolskoj. Za one kokoši, koje se prosto puste po šumi, valja kroz njakoliko mjeseci, hoćemo li da brzo i podpuno podivljaju, daleko od njihova dosadanjeg kokošnjaca hranu bacati. Svaki pokušaj, da se povrate natrag u kokošnjac treba im spriečiti, pa kokoši natrag u šumu poplašiti. One se tada priuče veoma brzo na slobodan život, te postanu veoma snažne u obrani i odporne proti nepogodam tako, da se poslije njakoliko generacija iz istih izrodi veoma dobra divljač za lov. Te podivljale koke su nješto manje nego naše domaće kokoši, uz to su plašljive i sbog njihova brza leta nije ih lako strieljati. Perje im pristaje prema promjenjenim potrebama i privikom života, te čini više prelaz na smedje, što se može opaziti kod svih domaćih životinja, koje podivljaju. Pečenka od takove divljači jest tečnija nego od gnjetela. Posve je jasno, da se kod takovih pokusa, a naročito kod prelaza iz pitomog u poludivilje stanje, grabilice i zvierad moraju odlučno progoniti i tamaniti ako želimo svrhu polučiti.

Trovanje grabežljivaca. Dojavljeno je jednomu kot. satničtvu u dolnoj Austriji, da se u planinama njegovog područja za tamanjanje grabežljivaca upotrijebljuju strichminom otrovani sapunarski, odnosno slaninski ocvirki. Takovi otrovani ocvirki da se posve otvoreno, bez ikakova opreza izlažu, dapače i nedaleko od samih ljudskih obitavališta. Taj postupak imao je za posljedicu, da se time nisu otrovali samo psi i

mačke, nego i mnoge tice pjevačice, koje se hrane kukci tako, da je ptica pjevica iz njekih predjela posve nestalo. Osim svega toga je strychnin, upotrijebljen kao trovilo radi toga veoma opasan, jer vrlo dugo svoju otrovnu djelatnost zadrži. — Zato je dotično satničtvo pozvalo obćinska poglavarstva da na to paze, da se samo takovi načini trovanja grabežljivaca uporabljaju, kojima se nemogu otrovati i druge koristne životinje. —

Za uzdržanje i obranu trčkah. Da se trčke uzdrže u lovištih, gdje su naseđene, ter da se što više ondje pomnažaju, pronašli su Jiliški šumari prokušano sredstvo, koje zaslužuje obćenitiju pozornost i naslijedovanje. Svaki sluga i ratarski radnik, koji nadje na polju ili na livadi trčkino gnjezdo i ovo oprezno očuva, dobije za svako jaje, čim se mlađe izleže, nagradu od 15 pfeniga (= 9 novč.). Ako pak takov prižetvi ili kositbi slučajno gnjezdo nasieče i donese jaja vlastniku lova, tada dobije za jaje 10 pfeniga; jaja se tada podmetnu domaćoj kokoši, a izleženi mlađi se poslije puste u polje. Takovim je načinom tekom jedne godine na jednoj jeditoj lovnoj parceli ne manje od 348 trčkinih jaja spašeno. Seljaci, koji su tamo prije osobitom pasijom jaja uzimali, ista na nizove navadjali i pod ogledala kao za ukras sobe vješali, postali su tako na jedanput najgorljiviji čuvari trčaka.

Čišćenje kovnih nabojnih cievih. Nakon što su izpaljene kapice, odstrani iste klještama iz dna nabojne cievi (patrone), metni sve u toplu vodu i polievaj ih tako dugo, dokle god često lievana voda nepostane posve čista. Zatim se uz dugotrajno pranje u toploj vodi nabojne cievi očiste četkom izvana i iznutra. Poslije toga valja cievi u toploj pilotini osušiti, sisice na nakovanju iglom očistiti, nakon česa se može opeta u ciev staviti nova kapica, ter je tako patrona za naboju opeta pripremljena.

Ako kod pucanja fišek nije opalio, već je kapica zatajila, tad nemoj nikada vaditi klještama kapice prije, dok iz nabojne cievi nisi naboja odstranio. Može se boljko dogoditi, da se ma s kojeg razloga zatajila kapica kod odpona puške, zdrobljena klještama zapali, uslijed čega se fišek i razprsnuti ter se ošteti možeš.

Umoren upravitelj lova. Na kozačkoj postaji Psebai u kubanskom području ustrieljen je neki dan upravitelj lovova velikoga kneza Petra Nikolajevića, Maksim Noska sa svojom suprugom, kćerku pokojnog českog publiciste Skreyšovskoga. Potanje viesti još nisu poznate. Noska je ostavio kćerku.

Čuvaj ptice, koje sjede na jajih. Kada nastupi vrieme leženja ptica, neka je svakomu živo u pameti: „brani ptice, koje sjede na jajih“. Nemilosrdno ubijaj, koj si na to zvan i ovlašten, svaku domaću mačku, koja se u prostom klatari, a svaki prijatelj ptica neka pazi, koliko više može, na dječake koji ruše gnjezda. Toj dužnosti ćemo se osobito rado podvrći, ako si zapamtimo, da ptice ništa neotjera tako brzo iz omiljene joj okolice, kao kada se ona buni za sjedenja na jajih. Svrake, svrakoperke i mačke goni puškom, a dječake, koji gnjezda kradu, najbolje ćemo izlječiti, ako ih na mjestu ljudski izšibamo. Takve radikalne aplikacije koristiti će više no svi kazneni registri spisani kod nadležnih za to oblastih.

Nješto k §§. 14. 25. i 52. zakona o lovu od 27. travnja 1893. Njetko kupi po §. 26. gornjeg zakona na trgu n. pr. zeca izmedju 1. i 15. siečnja, dakle u doba kada je kupovanje i prodavanje divljači dozvoljeno, te kada je stroga zima. Isti je zec ubijen recimo due 14. dapače 15. siečnja. — Kako je obćenito poznato, divljač se mora istom priediti, da tečnom postane, te se u tu svrhu ostavlja njekoliko dana u salamuri (Beize), ili se ostavi u koži neoguljena.

Ovdje mislim zeca, koji je kupljen po privatniku za vlastitu kućnu porabu, dakle ne za gostonu (§. 25. 1. z.). Isti je zec priredjen kako rekoh za vlastitu kućnu po-

rabu početkom mjeseca veljače. Toga dana bude zec oguljen, a koža koja je još friška bila, bude prodana. U to bude prodavaoc kože po redarstvu zatečen i prijavljen kr. kotar. oblasti radi tobože prekršaja §§. 14, 25. i 53. l. z.

Isti kupac ovoga zeca bude prizvan kr. kotarskoj oblasti na razpravu, te doka zuje i priznaje, da je zeca kupio kako je gore spomenuto po §. 26. l. z. izmedju 1. i 15. siečnja, te ga je istom u mjesecu veljači za vlastitu kućnu porabu upotrebio, davši ga toga dana oguliti i kožu svakako još frišku prodati, ali kr. kot. oblast neuvaživ njegove obrane i dokazala, presudi ga po §. 53. l. z. na novčanu globu od 50 for., rad tobožnjeg prekršaja §§. 14. i 25. l. z. Sada se nameće pitanje, da li je ova presuda kr. kotarske oblasti opravdana.

§. 14. istoga zakona govori o lovostajima, dakle za zeca postoji takova od 15. siečnja, do konec kolovoza. Ali je zec kupljen izmedju 1. i 15. siečnja, dakle u vrieme kada se smije još prodavati i kupovati.

§. 25. istoga zakona govori: „Osim prvih osam danah, pošto je za koju vrst divljači nastala lovostaja, nesmije nitko za ciele lovostaje divljač te vrsti ni prodavati ni kupovati; a kad mine i dalnjih osam danah, nesmije se ni u gostonah divljač te vrsti ni unašati u jestvenike ni prodavati osim slučajevah navedenih u §. 15. i 31.

Upitni zec kupljen je prije lovostaje, dakle u vrieme dozvoljeno; nije kupljen po gostoničaru, koji bi u svojoj gostonici u jestvenik istoga uvrstio i preprodavao, već je isti za vlastitu kućnu porabu upotrebljen. Ovaj §. dakle negovori ništa o onom slučaju, kao što je evo nazočni, a mislim, da nebi mogao niti jedan §. govoriti, pošto je svakoga čovjeka slobodna njegova vlastita volja, kada će u svojoj vlastitoj kući što jesti. Ovdje se govori samo o kupovanju i prodavanju divljači, a o jedenju ništa, kao što je sasma i naravski prema prvospomenutom.

§. 26. istoga zakona slovi: „Prodavaoci divljači, ter svi, koji se bave s trgovinom divljači, ili ju kupuju po sajmovih i selih, dužni su izkazati se od koga imadu dotičnu divljač. Ovaj zec kupljen je kako je gorespomenuto u dozvoljeno vrieme, te je prodavao istoga imao propisanu izkaznicu, čime je dokazano odkuda potiče taj zec, i da je isti legalnim načinom stečen.

Napokon §. 53. istoga zakona kaže: tko za lovostaje (§. 14. ovoga zakona) proda ili kupi koristnu divljač ili ju u gostonah u jestvenicah na prodaju ponudi (§. 25.) kazniti će se novčanom globom od 50 do 100 for. Divljač takovu valja zapleniti i prodati.

Gornja ustanova valja da se uporavi i proti onim prodavaocem ili kupcem koji nebi mogli izkazati se (§. 26.) odakle jim divljač, koju su ponudili na prodaju ili ju kupili za preprodaju.

Zec je kupljen u dozvoljeno vrieme, u gostoni u jestveniku nije na prodaju ponudjen, a niti je isti zaplijenjen niti dražbeno prodan, jer faktično nije po redarstvu cieli zec od tobožnjeg prekršitelja niti vidjen, već samo friško oguljena zečja kožica na prodaju nošena, koja je dakle glavni uzrok i temelj odnosnoj prijavi i presudi. — Kožica nije bila zaplijenjena.

Prodavaoc zeca imao je valjanu izkaznicu, a kupac nije kupljenog zeca dalje preprodao, već ga je za svoju vlastitu kućnu porabu upotriebio, što mu je svakako dopušteno bilo.

Moje nemjerodavno mnjenje bilo bi, da se kupac ovoga zeca nije mogao po kr. kotarskoj oblasti presuditi, pošto se nijedna ustanova §§. 14, 25, 26 i 53. l. z. na ovaj slučaj nemože uporabiti.

Glavni čin je ovdje, što je kupac zeca uhvaćen kod prodavanja friške zečje kožice. Lovski zakon nigdje negovori, a mislim da nepostoje niti nikakve naredbe o prodavanju i kupovanju kožica od divljači, te bi u interesu nadopunjjenja lovskog zakona bilo shodno, kada bi visoka kr. zemaljska vlada izdala naredbu, da za vrieme

lovostaje nije nikomu slobodno niti kupovati niti prodavati kožice bilo friške ili suhe od divljači navedene u §. 14, 1. z. pod točkom *a* do *h*—, čime bi se doskočilo zloporabam, koje bi se mogle činiti prema gore razloženom, a političke oblasti mogle bi tada lahko pravnu i temeljnu presudu izreći.

Ovaj slučaj dogodio se je već u praksi, te ga stoga priobčujem sudrungovom i ljubiteljem lova na razmatranje. Isti prekršitelj jest proti presudi I. molbe priziv uložio na kr. županijsku oblast, te ču Vam rezultat riešitbe II. molbe svojevremeno saobćiti.

Antun Jančiković.

Različite vesti:

Čuvanje četinjača za zime. Obćenito je pravilo, da se tlo oko biljke, koje od smrzavice uzčuvati želimo, prekrije, na što se je na žalost do sada slabo obaziralo. Ovo prekrivanje sastoji se u tom, da se tlo oko četinjača naokolo pokrije starim, izluženim, procijedjenim gnojem, mahovinom, steljom od četinjača, lišćem, šumskom zemljom ili sličnim, da se tako očuva tlo od prejake smržljavice. Koriđe se mnogih četinjača razširuje ravno a plitko pod zemljom, osobito dok su biljke još mlade, a bez pokrova je smržljavici i drugim uplivom nepovoljna vremena odveć izvrženo. S toga se takovo pokrivanje osobito preporuča i ljeti protiv jake suše tla.

Razbojstvo na stanu šumarskog upravitelja. Dne 7. o. mj. u pol 1 sat noćju razbiše dva hitca iz puške pendjere na kući gosp. kneževskog šumara Všetečke u selu Cerju pokraj Lekenika. Naboј sastojao je od sačme br. 2, te je srećom zrno, prodrije duboko u drvenu stienu, promašilo nad koljevkom spavajućeg djeteta.

Gospodinu Všetečki podje za rukom, njekoliko tih zrna iz stiene izvaditi, te uz prijavu političkoj oblasti u Sisku predati.

Bez dvojbe je taj osvetni čin izведен po kojem tamošnjem zvierokradici, radi strogog i revnog nadziranja sreza. Zvierokradice čine ovu okolicu vrlo nesigurnom, ter ih g. Všetečka strogo i savjestno progoni.

Tom zgodom moramo upitati, kako dolazi do toga, da su kod nas zvierokradice tako drzoviti postali, te se ne samo odrasli muževi bez ikakove dozvole oružjem služe, već se i dječari od 13—14 godina okolo s puškama klatare? Naravno da se uz takove uvjete već zarana razvije volja k lovnu, pa se tad nesmijemo čuditi, ako ljudi radi toga višeputa sa nadzornimi organi dodju u sukob. — Politička oblast nije se još za odstranjenje tih nepodobština ni najmanje pobrinula, a niti su svagda riešitbe mnogih sličnih prijavah mogle do sada puno k tomu doprinjeti, jer su iste uvjek bile preblage. Ali nedvojimo, da bi se tom zlu dalo doskočiti, kad bi oružničke obhodnje notorne zvierokradice shodno invigilirale, kad bi se za iste kao sumnijive i po tudy dobro i osobu pogibeljne individue zavela shodna kontrola, kad bi se sa oružnimi listovi i dozvolom za kupovanje praha malo više škrtarilo, i kad bi se nepovlastno nošeno oružje oduzimalo. I za financijalne stražare našlo bi se u provedbi ovog nadzora dosta posla i zanimanja.

Mi želimo i nadamo se, da će se u buduće toj okolnosti više strogosti i pažnje posvetiti, te će se i u ovom slučaju gosp. šumara Všetečke prama postojećim propisom odlučno postupati. Svakako će biti dobro, da kod političkih oblasti već jednom prodre uvjerenje, da lov nije za seljaka spretno zanimanje i da svaki seljak, koji je pasioniran lovac, s nemara i nerada redovito materijalno i ekonomički propada, a osim toga, da postaje s vremenom zločincem najgorje vrsti, koj je kako nam gornji slučaj dokazuje — na sve spremjan. Valja zato strogimi globami, već kod prvih odkrivenih slučajevah zvierokradnje, ugušiti razpoložbu za podpuni razvoj te strasti.

O uzgoju porastlina. Kanimo se uzgoja čistih četinjača, pa nastojmo, da se na prikladnih mjestih u ogojih bielogorica primješa. Na nješto dubljem, rahlijem, boljem

tu saditi ćemo hrastovinu u hrpah, tamo opet na vlažnoj, hladnoj dolini briestovinu, a na friškom mjestanju, na obali potočića, jasen.

Miešati bielogoricu u pravilnom obliku, onako možda kao što su četvorke nadaski za šah, nije probitačno, a zato, jer se mjesta za bielogoricu u naravi nenalaze upravo tako sgodno razdieljena, osobito na brdskih položinah. A i miešanje pojedinih stabljikama nemože se prepriučiti, nego samo smiesa u odgovarajućih hrpah. Kada se hoće kod sadjenja pojedinih stabala debalu potreban prostor uzdržati, da isto uzmogne uspjevati, tada se mora drveće oko ovog previše obrezati, što će se kod sadjenja i ogoja u hrpah riedje dogadjati. Zasade li se pako biljke u pojedine hrpe, tada neće one, kao pojedina debalea biti nadraštena i zagušena, nego će u nutar hrpe još uvek razvijati dobre stablike. Breza, koju tako mnogo traže kolari, mogla bi se tim načinom umetnuti, da se prilična ploština boljega tla izluči i predbjeko kao sitna šuma uredi. Vapnenasto tlo nije u te svrhe shodno, jer se breze na takovu tlu ne održe dulje od 40 do 50 godina, nego se osuše. Deset godina prije sječe valjalo bi takovu sastojinu prorediti i crnogoricom podsaditi, dočim bi se još pojedina prikladna stabla od bielogorice pridržati mogla.

Od sadnje u redove treba odustati. Ona je duduše veoma sgodna, ali uz to bez dvojbe i štetna. Tako sadnja u redove, osobito za mladosti, slabo štiti tlo od opasnog upliva vjetra i sunca, jer se medju redovima nalaze gole pruge, koje nisu drvećem obrasle. Nadalje je proredjivanje veoma nezgodno, dok je drveće još kao pruće, jer udaljenost jednog stabla od drugoga u redovima mora biti pravilna, pa bi samo malo veći izsjek u redu, osobito sa one strane, koja je vjetru izvrgnuta, mogao lahko od nepovoljna zamašaja postati. A napokon i divljač je slabije zaštićena i obranjena u šumi, koja je na redove sadjena.

Zašto ostaje osušeno lišće na njekojoj vrsti drveća preko ciele zime? Sa našeg domaćeg hrašća, bukavā, grabovā kako je poznato neopada osušeno i obumrlo lišće zimi, nego ono ostaje često sve do proljeća na granju. Francezki iztraživalac Leclerc du Sablon, iztraživao je točno u najnovije doba mehanizam opadanja lišća kod spomenute vrsti drveća i došao je pri tom do slijedećih zaključaka: prereže li se petlja lista uzdužno onda, kada list počima žutjeti, to se dade na stanovitom točno ograničenom mjestu ustanoviti, da je sve staničje odrvenilo, te da ovo odrvljenje dosiže jošte dva do tri milimetra dalje u visinu na petlji, gdje se po malo gubi. Uz to i drvna počela na tom mjestu tako odebljavaju, da se vlakance uslijed nabubrenog stjenja zatvore, ter se tako sprijeći prolaz. To je i uzrok, da se lišće osušilo. Istom kašnje nakon duljeg vremena, kad se još žive stanice, koje leže pod odrvenilim dijelom, napune služom, počne lišće opadati. O peridermi, koja se nalazi u drugom lišću, nemože se kod ovakova lišća ni traga naći.

Poziv u predmetu razdieljenja podporah iz pripomoćne zaklade za odgoj djece državnih šumarskih činovnika. Kr. ugarsko ministarstvo za poljodjelstvo izdao je slijedeći poziv:

U smislu štatuta pripomoćne zaklade za odgoj djece državnih šumarskih činovnika, stojeće pod upravom kr. ugarskog ministarstva za poljodjelstvo, dolazi za školsku godinu 1894/5. svota od 10.300 for. do razdieljenja.

Dionicima podpore mogu postati mužka ili ženska djeca, odnosno sirotčad u području kr. ugarskog ministarstva za poljodjelstva služećih ili sa strane državnog šumarskog umirovljenih, odnosno preminulih šumarskih činovnika, koja, ako su mužka, pohadjavaju javnu gimnaziju ili realku, ili pako kr. ugarsku šumarsku akademiju u Ščavnici, odnosno u jeseni godine 1894. u ove zavode stupiti žele; ako su pako ženska, valja da pohadjavaju djevojačku učionu ili žensku preparandiju ili pako u te zavode stupiti žele, te koja se na temelju školskih svjedočaba izkazati mogu, da su dosadašnje svoje nauke sa barem do polovice dobrim i odličnim uspjehom svršila.

Oni, koji podporu već uživaju, dužni su ponovno svoje molbe predložiti, te se primjećuje, da jednoga činovnika ne semo po jedno diete, već i dvoje, dapače i troje djece, odnosno sirotčadi podporu postići može.

Godišnja podpora, koja se tečajem školske godine u mjesecnih obročih po deset for. izplaćuje, iznaša za jednoga učenika ili jednu učeniku 100 for.; dvie trećine od razdieliti se imajućim podporu podieljuju se dječakom.

Molbenice, koje imadu podnjeti roditelji ili zakoniti tutori, valja da budu providjene sa svjedočbom od strane oblastih o stanju imućva roditeljih, odnosno sirotčadi sa školskom svjedočbom od posljednje školske godine.

Pozivaju se s toga roditelji, odnosno tutori, koji podporu postići žele, da te odnosne svoje molbenice najkasnije do 8. srpnja t. g. odboru pripomoćne zaklade za odgoj djece državnih šumarskih činovnika (u Budimpešti, ministarstvo za poljodjelstvo, II. kat., šumarski odjel) pošalju, tim više, jer se kasnije prispjele molbe neće uzeti u obzir.

Douglas-omorika. U početku našega stoljeća odkrio je botaničar Douglas velike šume na Rocky Mountainsu, koje su bile obrasle do tada još nepoznatom vrsti crnogorice. Ova vrst drveta narasla je do 60 metara visine pri debljini stabla od 4 metra. Douglas je našao ovu vrst drveta poslije takodjer još u gornjoj Kaliforniji, te ju posesao na svomu povratku u dvadesetih godina ovoga stoljeća u Englezku kao rastlinu, gdje se od godine 1826. prvimi pokusi sadnje odpočelo. Ovi su pokusi tako uspjeli, da je drveće poslije 40 godina (1865.) doseglo visinu od 30 metara, a debljinu u promjeru stabla od 60 do 100 centimetara. Ovu su vrst drveta okrstili po obretniku Douglasova omorika ili Douglas-jela (*Abies Douglasii Linné, Pseudotsuga Douglasii Carr.*)

Iz Englezke razširila se Douglas-jela skoro po svim zemljama Europe, pa ju danas nalazimo ne samo u ravnici nego i u planini, dapače i u Alpama, ponajviše na okupu, kadkada i pojedince umetnutu, ali takodjer iznimno i u čistim sastojinam, tako na pr. u Dolnoj Austriji u njekih srezovih grofa Brennera, u Českoj u srezovih kneza Liechtensteina, Schwarzenberga itd. U Českoj uspjeva Douglas-jela na visini od 800 metara nad morem, a u njekih djelovih austrijskih Alpa još i uješto više.

Douglas-jela voli više vlažno, rahlo, ali ne odveć lošo pjescovito ilovasto tlo. U planini uspjeva ona najbolje na sjevero-sjevero-iztočnih ili sjevero-zapadnih obroncima, jer ovdje nalazi trajnu svježost tla. Douglas-omorika brzo raste, odoljeva najvećoj zimi, pa jer ona svoje pupoljke veoma kasno razvija i kasno tjera, a rano u jesen odrvenjuje, zato je neosjetljiva proti smrzavici.

Douglas-jela dosiže kod nas, po do sada učinjenih opažanjih, visinu do 35 met. i debljinu od 1 metra u promjeru debla. Ona tjera u položajih zaštićenih u drugoj trećini mjeseca svibnja, u viših i hladnjih položajih tekar svršetkom svibnja, a često takodjer početkom lipnja.

Drvno Douglas-jela odlikuje se liepom strukturom i bojom, kao i time, što sadržaje obilno terpentina, i što je napram našim domaćim vrstima abiesah dugotrajna. Izvrstno se dade porabiti i upotrijebiti za parkete u sobama, kao i za glasbala.

Douglas-jela se dade osobito uspiešno saditi na takovih stajbinskih mjestih, gdje naše domaće omorike od smržljavice veoma mnogo trpe i zato samo kržljave. Uslijed njenoga brzoga rasta osobito je shodno upotrijebiti ju kao zakrpu čistinah (*Lückenbüsserin*). Do sada nije još ništa poznato o neprijateljima u životinjstvu kao i o bolestima njezinim, osim, da njezine mlade izbojke rado divljač grize.

Pri ogoju Douglas-jele uporabljuje se sadnja sa hljebom a uzimaju se zato troili četverogodišnje, više puta presadjene biljke. Najsgodnije je, da sámi mlade biljke uzgojimo, jer će s jedne strane biti tako uzgoj jeftiniji a pružena nam sigurnost, da će se samo dobar biljevni materijal upotrijebiti. Za slučaj neuspjeha pakto imati čemo potrebne biljke za popunjene gojitbe pri ruci.

Pri sjetvi Douglas-jela postupa se upravo tako, kao kod naše jele, naprotiv toga pokazalo se je potriebnim uvesti malenu njeku razliku kod uzgoja biljka u razsadniku.

Nakon što se razsadnik 0·4 do 0·5 metara duboko prekopa i dobro pripravi, presadjuju se u travnju ili svibnju iz sjemena uzgojene biljke, i to u udaljenosti od 0·4 do 0·5 četv. metara. Druge godine valja ih još jednom u odaljenosti od 0·6 do 0·7 četv. metara presaditi, pa se tada dve godine ostave u miru, da se korijenje umnoži. Lieha se za toga vremena čisto drži od svakoga korova, pa se tlo češće i ponovo prekopava.

Biljke često dosegnu već u trećoj godini presadnje visinu od 0·8 do 1·0 metra.

Presadjivanje na ogojne plohe obavlja se, kako je već spomenuto, najbolje sa hljebom i obično u daljini od 1·5 do 2 metra u četvornoj ili trojnoj sadnji.

Cim tim rastlinam samo napola tlo odgovara, a presadjivanje je dobro izvedeno, tada će riedko kada nadopunjene ogoja, ili iznovična sadnja na čistinah potriebne biti.

Očuvanje šumskih razsadnika od grčica. Razsadnik valja obkoliti jarkom, koji je 30 do 40 centimetara dubok, a vazda se ima paziti, da je isti posve čist, da tako ne unidju unutar one grčice, koje su se vani polegla. Ljehe valja prekriti humoznim materijalom, jer je poznato, da hruštevi odlijevaju svoja jaja najradje na nepokritu tlu. Često se i mahovinom liehe pokrivaju. Ali ovakovo pokrivanje je skupo, a osim toga se mahovinom korijenje i sjeme korova unaša, koje može biti povodom, da se tada ljeha okorovi.

Zato je bolje ljehe pokrivati bukovim lišćem. Pokrivanje bukovim lišćem ima velike prednosti. Ono ugušuje skoro posve korov, čuva korijenje ljeti od suše, zimi od smrzljavice, uztukom je proti stvaranju tako zvanih blačicah na biljkama iza jake kiše, te gnoji i rahli tlo, ako se unj' lišće svakog proljeća ukopa; a gdje su bukove sastojine u blizini, stoji to pokrivanje jedva desetinu onoga sa mahovinom. To pokrivanje ima i zlih strana, jer vjetar labko lišće raznosi, pa se zato mora pruća na lišće staviti ili se može tomu još jednostavnije tako predusresti, da se lišće za blage kiše pomeče medju redove rastlina, gdje se tada naskoro tako čvrsto i gusto slegne, da ga vjetar nemože odpuhati.

Veoma se je uspješnim pokazao u šumskom pokusnom vrtu u Hohenheimu tako zvani pokrov rešetkami, sačinjen od tankih letvica. Takovi se pokrovi stave za parenja hrušteva na onizke stupčice povrh ljeha. Hruštevi oblieču oko rešetaka, pa na koncu ostave razsadnik, jer nemogu doći do tla, da jaja odlegu.

Obrezivanje živica i grmlja. U mladih umjetnih živicah i nassadih jest često obrezivanje grmlja nuždno. Ono sastoji iz pokraćivanja izbojakah i grančica u svrhu, da se grmlje odoz dol gusto-listnatim uzdrži. To valja vazda oprežno činiti i prije, nego li počme grmlje cvjetati, a obrezuje se isto kraće ili dulje polag razne jakosti uzrasta pojedine vrsti grmlja. Njekne vrsti grmlja cvjetaju na istogodišnjih izbojicah, druge na jednogodišnjih, a treće opet na višegodišnjih. Drveće se riedko kada na pravilan način obrezuje, a tada ponajviše samo zato, da se ono u stanovitom obliku uzdrži ili razvije, kao na pr. bagren u obliku kugle. Obrezivati treba takovo drveće započeti već nekoliko godina poslije sadnje. Mnoge se rastline moraju već radi toga obrezati, jer se uslijed kitina kidaju i jer valja odkinute grančice odstraniti, dočim se hrpe uz to moraju u stanovitom naravnom obliku uzdržati. Obrezavanjem se takodjer polučuje snažniji porast.

Prerezivanje ili prozračivanje potriebno je takodjer ondje, gdje hrpe radi pregustog porastka počimaju odoz dol riediti se i plješiviti. Pri tom valja ciele grančice i ogranke iz nutrašnjosti hrpe odstranjivati tako, da se kad grmje prolista, izrezci izvana niti ne poznaju. Kroz to postane biljka više zraku i svjetlu pristupačna, pa se tako prieći, da se ista odoz dol ne suši. A često je obrezivanje pokraj novoga zasadjivanja pred ili u hrpu jedino sredstvo, da se nenaravno uobličene hrpe i nesgodni potezi na rubovih

izravnaju. Ova se vrst rezanja upotrebljuje takodjer ondje probitačno, gdje izbojci predaleko sižu na puteve i javna mjesta. Uz dovoljno opreznosti i vještine može se ovo rezanje probitačno i ljeti provadjati. Veoma će biti shodno, da se u tom vježbamo u prostoj naravi na divljem grmlju, pri čem ćemo lahko naučiti, koliko se može grančica od istoga odsjeći, a da isto ne postane jako krvnasto, i da se oblik bitno ne promjeni. Podivljalo grmlje, koje izgleda nesgrapno, postaje uslijed prorezivanja prijatnjim.

Crna breza u Ameriki. Crna amerikanska breza (*Betula nigra L.*) daje liepo, gusto drvo, kojemu se bojadisanjem može podati izgled orahovine. Ona se može tako lahko kao i orahovina upotrebljavati i rabi se za sve poslove, za koje se orahovina uzima. U naravnom stanju izgledje drvo kao ono od trešnje. Shodno pripunjeno dade se liepo lažiti, pa se tada nemože razlikovati od orahovine. Na drvetu različitih stojbinah opažaju se velike razlike. — Gdje je tlo visoko i suho, tamo je drvo dobro i liepo, u protivnom slučaju, gdje stablo raste na vlažnom tlu, tamo je drvo mehko i modrikaste boje. U svih sjevernih predjelih raste stablo do znatne visine. Stablo je lahko razpoznati od drugih po znatnoj visini, a isto tako po jakom deblu i po vlastitoj boji kore. Možda bi bilo vredno pressadjivanjem breze i kod nas pokušati.

Računanje prirasta. Na pitanje, do koje sastojinske starosti jest uputno priračunati prirast kod takovih sastojina, koje se imaju na temelju gospodarske osnove znatno održati preko normalnog uporabnog doba, nemože se obćenito odgovoriti, jer je prirast sastojinah u starijoj dobi bitno ovisan od stojbinskih okolnosti. Napose pokazuje bukva, koja se nalazi na prilično dobroj stojbini, sve do visoke starosti povoljan prirast, pak bi priračunanje takovog prirasta sve do 180. godine teoretički opravdano bilo. No u praksi šumskoga uredjenja napušta se i to iz valjanih razloga kod sastojina, koje se preko normalnog uporabnog doba uživati imaju, dalje priračunavanje prirasta, pak bi se primjera radi smio prirast k uporabnoj dobi od 120 godina priračunavati samo jošte kod sastojinah 140.—150. godina starih.

Čuvajmo mlade smrekove nasade. U smrekovih nasadih okoline grada Zagreba, dapače i u samom botaničkom vrtu oboren je, ovdje dosada neopažen zareznik u obliku glivice. Kr. šumarsko ravnateljstvo u Zagrebu odpremilo je nekoliko napadnutih grančica vis. ministarstvu za poljodjelstvo, da isto dade izpitati po svojem etomologičkom zavodu eventualnu škodljivost i opasnost toga zareznika.

Spomenuto ministarstvo priobčilo je kr. šumskom ravnateljstvu u toj stvari sliedeće :

Priposlane smrekove grančice napadnute su od ušenca zvanog *Lecanium abietis* Geoff. (*Fichtenquirl-Schildlaus*), *Coccus racemosus* Ratzb.*)

Ova vrst ušenca pojavila se je u Njemačkoj već više puta štetnosno. Tako je na pr. godine 1866. u Saskoj na površini od kakovih 50 hektara taj ušenac osjetljivo oštetio 10—15-godišnje omorike; pojedina stabala uništio je posvema. I u našoj domovini pojavlja se taj ušenac skoro posvuda na omoriki; nu nije se dosada opazilo, da je igdje znatniju štetu prouzročio.

*) Oplodjene ženke nabreknu poput jagode, okrugljasto ili štitasto, usisaju se rilom na biljku, snesu jaja poda se, ter ostanu nepomične na jajima, pokrivajuće ih telom kao da ih legu. Iza smrtri ženkah izpužaju male ličinke ter se razidju po biljci. Mužak je tanak, malen i težko ga je opažati. Dug je 1 mm., a razprostrta crvenkasto biela krila mjere 3 mm. Parjenje pada pod konac svibnja, nakon kojeg ženka nabrekne u promjeru na 3—4 mm. U nabreklini po ženki sačinjenoj nalazi se preko 1000 ružičasto crvenih jajačića, iz kojih se u srpnju — kolovozu izlegu malene bijedo crvenkaste ličinke. Preko zime ostanu mužke ličinke na iglah, prevućene tankim štitcem, pod kojim se bliže prema proljeću pretvore u bube. Ženske ličinke se pred zimu povuku na dno iglice, gdje se usisu. Koncem svibnja pojavi se gotovi zareznik.

U „Erdészeti Lapok“ od godine 1889. na strani 498. saobćeno je, da se je taj ušenac pojavio u Mura-Szombatu u jednom parku u većoj množini, nu nije zabilježeno, da li je ondje kakvu štetu prouzročio.

Njemački strukovni spisi savjetuju kao sredstvo proti ovim ušencem, da se napadnute grane odrežu i unište. Nu ova se procedura imade još u prvoj polovici lipnja izvesti, t. j. prije, nego li se ličinke iz jajašca izlegu i razpuzaju.

Pri tom pozivlje preuzv. gosp. ministar, da se način živoga toga ušenca i stupanj štetnosti njegove po omoriku po vanjskih upravljujućih činovnici proučavati dade, te da se u slučaju, ako bi isti gdjegod veću štetu nanio, shodne mjere poprimu, a o opažanjih, da se u svoje vrieme izvješće predloži.

Sitnice.

Quercus rubra (američki crveni hrast). Američki je crven-hrast do nešen k nama oko polovice 17. stoljeća iz sjeverne Amerike. U mladosti raste veoma brzo, a voli lahko, duboko, rahlo tlo. On nam daje vrlo rano, znatno i skupocjeno drvo za lies, veoma je sgodan za nizko-šumsko gospodarenje i daje u desetgodišnjoj obhodnji gladku koru, koju kožari dobro plaćaju. Kakvoća kao i kolikoća drva ovisi o položaju i stojbini. Njeki pisci tvrde, da tehnička svojstva američkog crven-hrasta zaostaju za svojstvi naše hrastovine, a drugi opet tvrde, da ova nadmašuju. Smržljavica američkemu hrastu neškodi. Ovo američansko je hrašće osobito sгодно za sadnju po obroncima, nasipima i usjecima, jer učvršćuje tlo puštanjem dubokog korijena. U Austriji i Njemačkoj je američki hrast veoma razširen a tvori pomanje čiste sastojine. Po šumama u Českoj tvori američki hrast sa našim u družtvu mješovite sastojine. Zasadjivanje američkog hrasta preporučuje i c. kr. šumarski pokusni zavod.

Izradba umjetnih gnezda. „Zagrebačko društvo za zaštitu životinja“ mora kod internacionalnog kongresa u Bernu (Svajcarska) izložiti umjetna gnezda za ptice hrvatskog poriekla. Umoljavaju se dakle gosp. loveci i šumari, da bi izradili u što kraćem roku njekoliko gnezda za sjenice, škvorove itd. iz pletera, darovca, kore, daščicah itd., te ih pripozlali pod gore navedenom adresom u Zagreb. Društvo će gospodi, koja se budu zauzela za fabrikaciju gnezda, naknaditi trošak, te se zauzeti, da istim bude kod kongresa podieljeno priznanje.

Na zagrebačkoj izložbi bilo je od šumarah (Pfister, Šugh itd.) izloženo više sličnih fabrikata iz drva, tičućih se prirodoslovja, uslijed toga se nadamo, da će se i ovom prilikom naći majstora šumarskoga „sljđa“.

Očuvanje ljeha u šumskih sjemeništih. Pomoćju jednog velikog i jednog malenog krumpira, te pomoćju svrakina perja i onog od drnjih ptica valja na naj-primitivniji način načiniti oblik ptice tako, da predstavlja veliki krumpir truplo, a mali glavu ptičiju. Obadva se krumpira spoje drvcem, koje služi kao vrat. Za kljun se isto tako zatakne drveće u manji krumpir. Krila i rep se načine od tri do četiri pera, najbolje šarena, koja se sličnim načinom zataknu u krumpir. Za pera se u obće može reći, da su tim bolja, čim više u oči upadaju. Takovo se strašilo priveže na prut jakim koncem i stavi se povrh ljehe tako, da se ono 40 do 50 centimetara povrh iste niše. Usljed promjene zraka kreće se to plašilo sveudilj, pa se nijedna ptica tom strašilu, odnosno posijanom sjemenu neće približiti. Na ljehi 5 ara velikoj dosta je 5 do 6 takovih komada.

Kako se jača vid. Izvrstno sredstvo za ojačanje i uzdržanje vida jest navika, da se dnevno, a osobito prije spavanja vedje, obrve i sliepočnice nakvase hladnom vodom; u istinu neima ničesa, što bi živčanu očnu jakost više i trajnije jačalo i si-

gurnije štitilo od prepunjena krvu (što je ponajviše i glavni uzrok bolesti očiju) nego to jednostavno sredstvo. S toga upotrebi višeputa na dan to sredstvo, ako ti oko možda slablje uslijed naprezanja. Sva ostala sredstva za uzdržanje i ojačanje vida shodno je upotrebiti tek po dogovoru sa liečnikom, jer je već mnogi uporabom prividno nedužnoga sredstva svoj očni vid izgubio.

Kao sredstvo protiv otrovanju stavio je Jeffries predlog, da se otrov ima čuvati samo u takovim bocama, koje nad prostorom za otrovnu tekućinu imaju još i drugi prostor za odgovarajući protuotrov, tako da je u slučajevih nehotične nesreće pomoć odmah pri ruci, jer inako priugotavljanje protuotrova mnogo vremena zahtjeva a često nije ni moguće potriebnom brzinom isto i priugotoviti, uslijed česa mnogi pukim slučajem i ondje nastrada, gdje bi inače pomoć bila tako bliza.

P r i p o s l a n o .

Slavnому uredničtvu!

Umoljavam, da bi slavnoisto sliedeće moje obrazloženje, na dopis od 6. lipnja 1894. iz G. Miholjca, uvršten u listu „Hrvatska“ pod naslovom „Nemarni občinski šumar“ u družstveni organ „Šum. list uvrstiti blagoizvolilo,

Po staroj već uredjenoj praksi u ovom kotaru, dolaze svi obči lugari zadnjeg petka svakog mjeseca (t. j. na uredovni dan) kr. kot. oblasti na zapovjed. Prigodom tog dolaska primam ja razna izvješća, šumske prekršaje itd. i dajem istima razne naloge.

Takav jedan petak bio je 30. ožujka 1894., kad se naime dogodio šumski požar u šumi G. Miholjačkoj.

Iztragom, koju je kr. kot. oblast u Slatini smjesta odredila, čim je za isti požar doznala, dokazane su sliedeće činjenice :

Šumu je zapalio nepoznati počinitelj dne 30. ožujka oko podne, te čim su obližnji žitelji požar opazili, pošli su ga odmah trnuti, te je požar oko 3 sata bio lokaliziran, a konstatovano je, da je izgorjelo 10 jutara suhog lišća, dva stara hrasta i tri suhe bukve.

Dokazano jest i to preslušanjem svjedoka, da je obči lugar isti dan bio u šumi, te je jednog skitajućeg se psa ubio, nu vidiv, da od požara dalje pogibelji neima, otisao je šumom dalje, jer isti lugar čuva šumu od 5 urb. občinah, dočim je požar meni na 1. travnja prijaviti došao.

Nije dakle istina, da je obči, lugar kod mene u kući i bašći tri dana radio. K meni odkad službijem kod kr. kot. oblasti, te ondje svoj poseban ured imadem, u obče niti nedolaze lugari u kuću osim slatinskog, koji svaki drugi treći dan, kad se iz šume kući vraća, na zapovjed dolazi, a nek moli da iste na poslu zadržajem. Lugari se svakog zadnjeg petka u mjesecu pred uredom kr. kot. oblasti sastaju, i dok se svi skupe, dolaze u moju pisarnu na zapovjed.

Sada mi dozvolite, da opišem šumu, u kojoj se je požar dogodio. Prigodom segregacije šume i paše dopala je brdska šuma, Reka zvana, u površini od 114 jutara urb. imov. občini Gor. Miholjac u njezinu vlastnost.

Za istu je gospodarstvena osnova sastavljena, te su u istoj prije 14 do 15 godinah dve sjećine posjećene. Prema tome jest I. perioda zabranjena ostala, dočim je ciela ostala šumska površina za ugon marve, odnosno žirovine otvorena. Ciela šumska površina sastoji se iz 30 do 80 god. bukavah, koje su izpremješane sa prestarami, većim dijelom već suhimi hrastovi, sa mjestimice mladim bukovim i hrastovim podraštajem.

Onaj dio šumske površine, u kojoj se je požar dogodio, jest nezabranjem, te paši stoke otvoren. Ono malo 2 do 4 god. bukovih mlađica, što se na istoj površini nalazi, dao sam poslije požara nisko kod zemlje odrezati, da tim liepšo napredovati mogu. Dakle

mi se kod tog šumskoga požara absolutno nikakova nemarnost pripisati nemože, jer sam sve moguće kao šumar učinio, što mi u obče strukovno moje zvanje propisuje.

Što se prijave radi odpisa privremenog poreza od te izgorjele površine tiče, to ja mislim, da to nespada u djelokrug šumara, služećeg u provincialu, već za oto su zvana obć. poglavarstva. Da li je to pako u tom slučaju učinjeno ili ne, nije mi ništa poznato. — Zak. član. XXII. od god. 1885. sloveći ob očeviđnosti zemljaričkog katastra propisuje u §. 3. točki 7. h), da požarom oštećene šume, prema veličini prouzročene štete, ako se zemljiste i nadalje rukovodi kao šuma, odnosno iznova pošumljuje, prema težkoći i troškovom pošumljenja i prema vrsti drveća na vrieme od 8 do 10 godina oprost od poreza dobiju.

Nadalje prema §. 112. istog zak. član. ovisi oprost o dobi izgorjele sastojine, trošku pomladjivanja itd. — Sve ako i je obć. poglavarstvo prijavilo oprost poreza od tih 10 jutara neznam, hoće li prema gornjem i oprost dobiti, jer mjestimični pomladak, kojeg sam dao izsjeći nečekajući povjerenstva radi odpisa poreza, neprekoračuje dobu od četirih godina, a nadstojno drveće nalazi se u podpunom sklopu, pa neima nade, da će sva šumska površina skoro do uporabe i doći. Ovaj šumski požar morao je njetko od susjednih žiteljih iz objesti zapaliti, lih radi toga, da bolju pašu dobije, nu sredom nije isti velikih dimenzija obuhvatit, zašto ide ponajviše zasluga hrabre obližnje žitelje.

Iz tog mog obrazloženja uviditi će svaki, da se meni kao šumaru niti najmanja nemarnost pripisati nemože, i da dopis iz Gor. Miholjca naperen na moju osobu lih iz mržnje potječe, što ja u stanovito kolo neidem, te me se radi toga pred mojim predpostavljenimi očerniti kani.

I v. Antoš, kot. šumar.

P. n. dostojanstvenikom i imućnikom u Hrvatskoj !*

Kućne životinje, po svojoj koristi, po svojoj prirodjenoj i priučenoj pitomosti, po toliko i toliko puta dokazanoj privrženosti čovjeku, doista su mu, ako ćemo reći, pravi nerazdruživi prijatelji.

Ravnim načinom koriste čovjeku još nekoje, nedomaće životinje u svojoj slobodi na polju i u šumi, kao na pr. ptice, krt, gliste itd.

Čovjek to i uvažava, jer se i te kako brine demačoj životinji za hranu i staju, za zdravlje i snagu; i svi narodi s domaćom životinjom liepo postupaju.

To se može i smije reći po gotovo o našem narodu, koji domaću životinju upravo miluje, mladu u kuću uzima, na ruci nosi, iz ruke ju hrani, govorom draga, pjesmom i frulom razveseljuje. To nam do ganača dokazuju narodne naše pjesme i dnevni dogdaji od davne davnine do današnjega dana.

Pored svega toga neriedko se dogaja, da životinja, koja čovjeku sve radi i učini, čovjeka oblači, hrani i brani — ipak i strada, sad s neukostu, sad sa surovosti čovječje.

Oni, koji životinju pretovaruju, bez povoda i potrebe preko mjere i nemilice tuku, podražuju i draže, upreženu ostavljaju na putu, ostavljaju na sunčanoj žegi, ili studeni, mečavi, po noći, puštaju da gladuje i žeda (a sami više puta zasjednu u krčmi), goneju bez odmora i preko snage, nemilice ju vežu, navlače, prebijaju i mrcvare: svih ti ili nemisle ili zaboravljaju, da sve to životinju boli, dok i ona od muke i bola stenje, posrće, pada, ruči i zavija, svaka na svoj način jače.

Svi ti, koji tako rade i neznadu ili zaboravljaju, da je to i prema niemoj životinji grda, crna nezahvalnost, a po same nje prava sramota, jer davnja rečenica pravo veli: „reci mu, da je nezahvalan, i sve si mu rekao.“

* Uvršćujemo na zamolbu.

Svemu tomu nalazi i naći će najpouzdaniji liek crkva i škola uljudbom, obukom i naobrazbom srca i uma.

Ali crkva i škola nedospievaju u svakom slučaju, kada tko životinju zanemari ili š njom zlo postupa. Pa kako druguda, složilo se je i u Zagrebu evo ovo „Zagrebačko društvo za zaštitu životinja“, koje si je uzele dvostruko plemenitu zadaću i to prvu: zaštitu životinja.

Druga nam plemenita zadaća, prem se nespominje izrično, jest svrha, koja se postizava prvom, jer neima sumnje, uljudnije i pitomije srce, te bistriji um biti će u onoga, tko se je naučio sa životnjom liepo postupati, za nju se brinuti te ju svojim dobrim prijateljem smatrati.

Društvo po §. 3. pravilnika svrhu svoju postizava molbom, podukom, uputom nenkih; a obranom životinje proti obiestnikom i zlobnikom, te prijavljivajući ih poglavarstvu.

Društvo ovo treba da je razgranjeno ne samo u glavnom gradu Zagrebu i njegovoj okolini, već i u svih drugih gradovih, trgovištih te svih ovećih mjestih, osobito gdje se stiče promet i obdržavaju sajmovi; treba da imadu što više članova i prijatelja, kako bi uzmoglo što širje i što uspješnije djelovati, pošto mu djelovanje nije stegnuto samo na područje grada Zagreba, i jer treba u istom smjeru djelovati i po svoj zemlji, pošto se svagdje ukazuje ista potreba.

Redoviti član društva uz dužnost aktivnoga sudjelovanja plaća kod upisa 50 novč. i godišnjega prinosa 1 for.

Podupirajući član plaća na početku svake godine 2 for. ili kao član utemeljitelj jedanput za vazda 25 for.

Uslobodujemo se uljudno i učitivo umoliti p. n. gospodstvo Vaše, da blagoizvolite društvo ovo podupirati te plemenitu mu svahu promicati sborom i tvorom.

Društva za zaštitu životinja svagdje podupiru svom pripravnosti i svakim mogućim načinom. Tako je Njegova c. i kr. Visost nadvojvoda Karlo Ljudevit, pokroviteljem bečkoga i štajerskoga društva, mnogi nadbiskupi upozorili su i pozvali su svoje dušobrižno svećenstvo, da podučava puk i da podupire ovakova društva; visoko svećenstvo i plemstvo, biskupi i ministri, veleposjednici, imućnici, tvorničari, učitelji, trgovci, obrtnici i poljodjelci, gospodje i djevojke: dakle bez razlike spola i staleža svi razredi druguda, podupiru moralnim načinom i izdašnim materijalnim podporama, pak i tvornim sudjelovanjem podpomažu, kako bi se što bolje i što uspješnije promicala i postizavala humanitarna ova društvena svrha.

I ovo naše mlado „zagrebačko društvo za zaštitu životinja“ u čednom svom razvitu — a želeti i ovim putem krotiti čovečje divlje strasti, pitomiti surovosti, ublaživati okrutnosti, zaprećivati obiesti, poučavati neuke, pak tako i tim putem buditi u srcu neukih i zapuštenih čuvstva milosrdnosti i bogoljubnosti, pravednosti i zahvalnosti — uslobodjuje se učitivo i smjerno visoko i častno dušobrižno svećenstvo umoliti, da izvoli svoj puk u tom smjeru podučati u crkvi sa propovjedaonice i izvan crkve u svakoj prigodi; roditelje i učitelje naroda imenito u pučkoj školi umoljavamo, da izvole mlađeži već u mladjahnio i mekano srce uciepljivati milovanje prema koristnoj životinji i pticam.

Visoko svećenstvo i plemstvo, gradska poglavarstva, dostojanstvenike i više činovnike, posjednike, učiteljstvo, tvorničare, trgovce, poduzetnike, novčane zavode i sve imućnike umoliti, pak da društvo naše blagoizvole i materijalno podpomoći kao članovi utemeljitelji svotom od 25 for. jedanput za uvjek, da im imena možemo upisati u „zlatnu knjigu“ našega društva.

Sve one, koji toga nemogu, umoljavamo, da izvole družtvu našemu pristupiti kao redoviti ili podupirajući članovi.

U Zagrebu o Gjurgjevu 1894.

Odbor zagrebačkoga družtva „za zaštitu životinja“.

Predsjednik: J. Muzler.

Tajnik: Dr. Čech.

Bečki drvotržni izvještaj.

Minule osmice bilježene su na bečkom tržištu ove ciene:

Ogrievno drvo. Pr. mtr. u Beču, sa kolodvora: bukovih ciepanica I. raz. nesplavljenih 4·75—5 for., II. raz. 4—4·25; I. raz. splavljenih 4·75—5, II. raz. 4—4·25; jelovih i omorikovih nesplavljenih 4·5—4·75 for. splavljenih 4·5—5; borovih 4·25—4·5 for.

Drvo za gradnju i rezanje: Kub. met. u Beču, sa kolodvora: jelove i omorikove grede, $\frac{10}{13} - \frac{16}{18}$ cent. široke, 10 met. duge for. 13—14; $\frac{18}{20} - \frac{21}{24}$ do 12 met. duge for. 14—16; tramovi, $\frac{18}{24} - \frac{24}{29}$ cm. široki, 6—8 met. dugi 13—15 for., jelove i omorikove daske za gruštove i oplatu for. 11·5—14 for., jelove i omorikove mostnice za gruštove for. 13—14; Jelove daske i mostnice I. raz. for. 15—17, omorikove for. 18—21, borove I. raz. 19—22 for. hrastove nesortirane for. 40—45 hrastove dašćice za pod for. 38—45.

Bačvarska duga: Po hltr. u Beču: $\frac{1}{4}$ hl. br. $\frac{1}{2}$ for. 1—1·6, $\frac{1}{2}$ hl. br. 1 for. 1·5—2·3, 1 hl. br. 2 for. 2·4—3·3 duge i dna za podpunu bačvu. Sudje za prevoz: br. 3—13 for. 2—2·1, sudje za upivničenje br. 20—25 for. 2·2—2·35, br. 26—32 for. 2·35 2·45, br. 34—38 for. 2·7—2·8, br. 40—45 for. 2·85—2·9, br. 60—60 for. 3—3·1, br. 65—75 for. 3·3—3·35, od br. 80 dalje gore for. 3·35—3·4 po hl.

Dopisnica predsjedničtva šum. družtva.

Kako je prvo polugodište tekuće upravne godine minulo, pozivaju se sva p. n. gg. članovi hrv.-slav. šum. družtva, da izvole svojim obvezam spram družtva, uplatom tekuće članarine kao i možebitnih zaostakah, čas prije udovoljiti, pošto i podpisana uprava mora o tome nastojati, da družtvene probitke što življe promiče.

Predsjedničtvo hrv.-slav. šum. družtva.

Dopisnica uredničtva.

Gg. A. u G. M. kako vidite, učinimo po želji, odklanjajući svaku odgovornost za formu i sadržaj.